

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Implementace projektu Green Investment Scheme v České republice

Dita Heřmanská

© 2011 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Implementace projektu Green Investment Scheme v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25. března 2011

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Karlu Tomšíkovi Ph.D. za vedení mé práce. Dále pak patří mé poděkování Ing. Tomáši Gogovi a Ing. Mgr. Aleně Rabasové za cenné odborné připomínky, doporučení a podporu.

Implementace projektu Green Investment Scheme v České republice

Implementation Green Investment Scheme in Czech Republic

Souhrn

Diplomová práce „Implementace projektu Green Investment Scheme v České republice je zaměřena na analýzu a vyhodnocení unikátního programu určeného výhradně pro investice do projektů ekologického charakteru. Financování tohoto projektu je navázáno na odprodej jednotek přiděleného množství, které mohla Česká republika zobchodovat v rámci mezinárodního emisního obchodování a tento výnos dle smluvních podmínek investorů resp. nákupců jednotek přiděleného množství dále investovat do projektu Green Investment Scheme. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V první části jsem se zabývala poznatky o výchozích dotačních podmínkách v České republice, předpokládaných dopadech dotačních programů, konstrukci jedinečného subvenčního projektu, o jeho počátcích, složení a očekávaných dopadech pro zlepšení životního prostředí včetně očekávaných kladných externalit v podobě nárůstu zakázek pro stavebníky přesahujících například do oblasti zaměstnanosti apod. Tyto poznatky jsem následně využila v praktické části, kde jsem popsala, analyzovala a posuzovala deklarované cíle a zavedení programu vytvořeného pro zhodnocení výnosu z prodeje emisních povolenek. Zabývala jsem se především úrovní, kvalitou a mírou validity prognózy vývoje spuštěného programu. Na závěr jsem stanovila doporučení pro větší míru přesnosti odhadů průběhu implementace dotačního programu, které by do budoucna vedla k vyšší efektivitě programu a lepší komunikaci s veřejností ze strany institucí, které mají v gesci čerpání tohoto jedinečného dotačního titulu.

Summary

The Master's thesis "Implementation of the Project Green Investment Scheme in the Czech Republic" focuses on analyzing and evaluating this particular program, which has been earmarked exclusively for investment into ecological projects.

The financing of this project has been established on the basis of the sale of Assigned Amount Units, which the Czech Republic traded on the market in order to raise revenue for investment into the project Green Investment Scheme. This revenue was invested according to contract conditions, or more precisely according to the conditions of the buyer of the Assigned Amount Units. The thesis has two parts, theoretical and practical. The theoretical part deals with knowledge of the initial grants conditions in the Czech Republic, the assumed impact of the grant programs, construction of individual subsidies of the project, their initiation, the structure and the expected impact in terms of improved living conditions, including expected positive externalities in the form of increases in building and construction, which was assumed to have a positive influence on employment. In the practical part of the thesis, the author uses the aforementioned information to describe, analyze, and evaluate the implementation of the program to evaluate the revenue from the sale of the Assigned Amount Units. The author above all deals with the level, quality, and the validity of the development prognosis of the implemented program. Finally, the author puts forth recommendations for greater measures of accuracy in terms of the prognosis in the course of implementing the program. These recommendations should improve the effectiveness of the program and lead to better communication with the public on the part of the institutions in charge of the program.

Klíčová slova: životní prostředí, dotace, emisní povolenky, jednotky přiděleného množství, Zelená úsporám, Rámcová úmluva OSN o klimatických změnách

Keywords: environment, grant, emission allowances, Assigned Amount Units, Green Investment Scheme, United Nations Framework Convention on Climate Change

Implementace projektu Green Investment Scheme v České republice

1. Obsah

1. Obsah.....	3
2. Úvod.....	5
3. Cíl a metodika práce.....	7
4. Životní prostředí, ekologie a dotace v ČR – historie.....	9
4.1 Životní prostředí po r. 1989.....	10
4.1.1 Vývoj politiky životního prostředí.....	14
4.1.2 Financování ochrany životního prostředí.....	16
4.1.3 Dotační programy.....	16
5. Státní fond životního prostředí České republiky (SFŽP ČR).....	23
5.1 Historie, vývoj.....	24
5.2 Operační program Životní prostředí (OPŽP).....	24
5.3 Operační program Infrastruktura (OPI).....	28
5.4 Národní programy.....	28
5.5 Švýcarské fondy.....	29
5.6 Fond soudržnosti (FS).....	32
6. Evoluce projektu Zelená úsporám.....	34
6.1. Kjótský protokol.....	34
6.1.1. Emisní povolenky, jednotky přiděleného množství.....	37
6.1.2 Prodej emisních kreditů.....	38
6.1.3 Kritika „Kjóta“ a následné klimatické summity.....	40
6.1.4 Kupci emisních kreditů.....	43
6.2. Green Investment Scheme v ČR.....	47
6.2.1. Výpočty, předpoklady.....	47
6.2.2 Program, tvůrci.....	50
6.2.3 Spuštění programu, počáteční hodnocení.....	50
6.2.4 Novelizace.....	55

6.3 Prognóza do budoucna	63
6.3.1 Kontroly projektů podpořených v programu ZU	63
6.3.2 Výnosy s dalších prodaných povolenek	64
6.4 Výzkum – dotazníkové šetření	66
6.4.1 Výzkum – výsledky	67
6.4.2 Výzkum - vyhodnocení	71
7. Závěr.....	72
8. Seznam tabulek	74
9. Seznam grafů.....	75
10. Seznam použitých zkratk.....	76
11. Seznam použité literatury	80
12. Seznam příloh.....	82

"Komukoli prospěti můžeš, prospívej rád, možno-li celému světu.

Sloužiti a prospívati je vlastnost povah vznešených."

J. A. Komenský

2. Úvod

Člověk a životní prostředí je neoddělitelné spojení, pro život na Zemi jedno z nejdůležitějších. Přesto svou činností životní prostředí a tím je myšleno vše, co nás obklopuje, bez ustání ničíme a devastujeme.

Pojem životní prostředí vysvětluje mnoho definic. Vymezení uvedené v zákoně č.17/1992 Sb., o životním prostředí doslova říká: „Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“¹ Ekologie popsána definicí slovníku cizích slov je věda zkoumající vztahy mezi organismy navzájem a mezi organismy a prostředím.² Udržitelný rozvoj definovaný taktéž zákonem je rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.³ Tento zákon jako první po totalitní době zdůrazňuje mimo jiné právo člověka na příznivé životní prostředí.

Životní prostředí, ekologie a udržitelný rozvoj začíná být veřejnou otázkou na kterou je v politice a běžném životě kladen čím dál větší důraz od poloviny 20. století.

Výše uvedené klíčové okruhy jsou tématem mé diplomové práce. Především problematika, která úzce souvisí se subvencováním obnovitelných zdrojů energie pro fyzické i právnické osoby v České republice. Konkrétní opatření k přírodě šetrnějšímu vytápění budov, ale i podpora úspor energie k vytápění u stávajících objektů – tedy zateplování budov. Tento námět jsem si vybrala, protože program takového rozsahu a s tak velkým dopadem na běžné obyvatelstvo u nás zatím v naší republice neproběhl.

¹ Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí se změnami: 123/1998 Sb., 100/2001 Sb., 227/2009 Sb.

² zdroj <http://slovník-cizich-slov.abz.cz>: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ekologie> ze dne 5.února 2011

³ Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí se změnami: 123/1998 Sb., 100/2001 Sb., 227/2009 Sb.

Mě osobně velmi těší, že máme historicky první příležitost podpořit a ekonomicky zvýhodnit občany, kteří se rozhodnou pro investici do obnovitelného zdroje energie v novostavbách nebo zhodnotit či vylepšit svou stávající nemovitost ekologicky a ekonomicky přínosným způsobem. Dalším důvodem pro výběr daného téma byl můj privátní kladný postoj k ekologii a v neposlední řadě i fakt, že jsem s oblastí životního prostředí zčásti spojena i profesně.

3. Cíl a metodika práce

Cílem této práce je popsat a částečně posoudit přípravu na zavedení dotačního programu Green Investment Scheme (GIS), který je jedinečný, u nás nemá žádné předchůdce ve svém rozsahu a zacílení. Chci vyhodnotit, zda byla manažerská příprava dostatečná, koncept programu a odhad naplnění výchozích cílů správný. Jestli byl průběh celého dotačního procesu efektivní a dané cíle se podaří v předem predigované době uskutečnit.

Pro korektní stanovení tohoto cíle jsem především využila zdroje a statistiky nositele programu – tedy Státního fondu Životního prostředí České republiky (SFŽP ČR) a také Ministerstva životního prostředí (MŽP), expertní údaje od kompetentních pracovníků fondu. Informace od zpracovatelských firem, které žádosti sestavují a podávají i od samotných žadatelů o dotaci byli také přínosem pro mou práci. Bohužel není možno uplatnit analogie či bezvadné komparace s jiným dotačním programem, protože tento program je unikátní.

Celá práce je strukturovaná do 12 kapitol, které dále dělí na podkapitoly a logicky na sebe navazují. První čtyři kapitoly se zabývají teoretickou částí práce a zbývající kapitoly jsou praktickou charakteristikou, analýzou, popisem kritickým hodnocením, konkrétním výzkumem vývoje a závěrů projektu.

V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy týkající se oblasti životního prostředí. Je zde rozebrán pojem ekologie, životního prostředí a udržitelný rozvoj, zakotvení těchto pojmů v naší legislativě.

V druhé kapitole jsou popsány cíle a metodika práce, obsahuje také základní informace o historické souvislosti vnímání problematiky životního prostředí u nás. Jsou zde zmíněny zásadní právní dokumenty související s problematikou této diplomové práce.

Další kapitoly už se zabývají životním prostředím a podrobnou deskripcí specifické organizace, která spravuje a zprostředkovává největší podíl čerpání dotací spojených se životním prostředím, metodiku a varianty podpor, které jsou k dispozici.

Následující kapitola je věnována implementaci programu GIS v České republice, od vysvětlení původu jednotek přiděleného množství přes jejich prodejní mechanismus po závěrečný kontrolní proces a perspektivu do budoucích let.

Při psaní této práce jsem nejprve shromáždila relevantní informace obsažené nejen v knižních publikacích, ale také v článcích publikovaných v odborných časopisech, zahraničních zprávách a v judikatuře týkající se tohoto tématu. Také jsem využila praktické zkušenosti, které mám v oblasti dotační politiky státu a zejména oblastí dotovaných SFŽP. Získané poznatky a prameny jsem se pokusila utřídit a vytvořila jsem si základní představu o struktuře práce. Pokud se týká metody práce, jedná se především o popis a analýzu jednotlivých aspektů programu GIS, který nese české označení Zelená úsporám (ZU). Dále byla použita také komparativní (srovnávací) metoda, jakožto i logická metoda a metoda výkladová například při přiblížení legislativních předpisů. V částech popisujících historický vývoj byla použita historická metoda. Úkolem je popsat současný stav programu, částečně jej vyhodnotit a závěrem se pokusit nastínit celkový vývoj problematiky GIS respektive ZU.

Neboť je ZU rozsáhlý a dosud oficiálně neukončený program, byla pro potřeby této práce učiněna některá zjednodušení a vyhodnocení bylo dílčí od zavedení tohoto dotačního titulu po dočasném uzavření programu. Snahou bylo, aby dané téma obsahovým zúžením neutrpělo na kvalitě práce. Program vychází ze Zákona č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, z Vyhlášky č. 696/2004 Sb., kterou se stanovuje postup zjišťování, vykazování a ověřování množství emisí skleníkových plynů, z Nařízení vlády č. 315/2005 Sb., o Národním alokačním plánu České republiky na roky 2005 až 2007, z dohody o prodeji a použití prostředků z prodeje jednotek přiděleného množství a také rámcového dokumentu Český environmentální management programu Zelená úsporám.

Výchozí hypotéza diplomové práce:

Masivní propagace jedinečného programu podpoří ekologickou gramotnosti široké masy obyvatelstva v ČR, podpoří plošnou informovanost o možnostech zodpovědnějšího, přírodě bližšího a ekonomicky výhodnějšího chování obyvatelstva.

Složitost zadání a zdlouhavost administrace oproti předem deklarovanému zjednodušení procesu od podání žádosti k vyplacení dotace povede k odrazení zájemců o dotaci a výnosy z jednotek přiděleného množství se nepodaří uplatnit v celém rozsahu.

4. Životní prostředí, ekologie a dotace v ČR – historie

Tato kapitola je věnována postupnému vývoji snah o ochranu životního prostředí na území České republiky. Jedná se především o období po „sametové revoluci“, ale krátce zde v úvodu kapitoly bude shrnuto i období od roku 1948, které mělo na životní prostředí v ČR zásadní devastující vliv.

Období od roku 1948 bylo pro životní prostředí na území ČR doslova katastrofou. Byly naprosto ignorovány všechny ekologické zásady a principy a životní prostředí se dostalo do velmi špatného stavu. Příčinou tohoto stavu byla především orientace hospodářství ČR na těžký průmysl. V naší republice docházelo k bezohlednému vytěžování nerostných surovin, byly postaveny tepelné elektrárny, nová panelová sídliště a další k přírodě bezohledné akce, které byly v této době propagovány. V tomto období nebyla téměř žádná snaha o zvýšení efektivity výroby.

Do ovzduší tak bylo vypouštěno nadměrné množství oxidů dusíku, uhlíku, síry, pevných látek a dalších škodlivin, což vyústilo do rostoucího okyselení dešťových srážek, které pak negativně ovlivnily kvalitu půdy, vody a také rostlinný a živočišný život. Devastující účinky se ukázkově projeví například v oblasti Podkrušnohoří. Na znečištění vod se pak podílelo nedostatečné čištění odpadních vod z domácností a továren, které se podepsalo na kvalitě vod téměř všech vodních toků a vodních nádrží. Docházelo k eutrofizaci vod – tedy ke změnám chemických i fyzikálních vlastností vody a tím bylo ovlivněno i rostlinstvo a živočišstvo v těchto vodách.

Velkým znečišťovatelem se stalo také zemědělství, kde se využíval ve velké míře dusík a fosfor. Tyto látky se postupně dostávaly do vodních nádrží, kde se hromadily. Zaměření hospodářství tehdejší doby mělo vliv také na přetvoření původního reliéfu. Došlo ke zničení přirozených rostlinných a živočišných stanovišť a snížila se biodiverzita života v přírodě.

V období od roku 1948 byla u moci Komunistická strana Československa, která měla stanoveny pětileté výrobní plány a jejich plnění upřednostňovala před ochranou životního prostředí. Tato politika vedla k devastaci celých regionů a nenávratnému zničení životního prostředí.⁴ Odstraňování starých ekologických zátěží je problematika, jejíž řešení trvá

⁴ ČERVINKA, Pavel. *Životní prostředí České republiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. 102 s. ISBN 80-7184-726-7.

do současnosti a ještě není zcela uzavřeno – i v dnešní době jsou objevovány stále nové lokality postižené starou zátěží.

4.1 Životní prostředí po r. 1989

Životní prostředí se dostalo do popředí až po roce 1989, kdy se o něj začali lidé mnohem více zajímat. V roce 1989 se česká ekonomika začala transformovat na tržní ekonomiku. Privatizací byl vytvořen privátní sektor, na který připadlo cca 90% tvorby hrubého domácího produktu. Vývoj měl i však své stinné stránky – relativně vysokou nezaměstnanost a rostoucí deficit veřejných financí – tyto jevy se podařilo zvládnout až od roku 2005. Změnou prošla také ochrana životního prostředí a kultivace obyvatelstva k znalosti elementárních otázek ochrany životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje.

Stav životního prostředí se po prudkém zlepšení v období 1990 až 1999 v zásadě stabilizoval, což ukazuje tabulka uvedená v příloze a dále je v tabulce zachycen vývoj emisí tak jak bylo zaznamenáno do roku 2007.

Tabulka č. 1: Emise základních znečišťujících látek do ovzduší v České republice 1991-2007

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Emise REZZO 1								
tuhé látky (t/rok)	361 731	279 430	232 460	142 264	102 244	92 937	56 582	33 338
SO ₂ (t/rok)	1 495 819	1 267 972	1 161 969	1 030 559	956 299	821 087	598 014	362 605
NO _x (t/rok)	476 983	448 459	330 174	206 208	190 320	175 741	161 880	143 527
CO (t/rok)	316 313	364 391	290 183	294 145	311 563	264 643	256 475	207 905

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Emise REZZO 1									
tuhé látky (t/rok)	16 096	12 605	14 266	14 168	14 049	13 229	12 442	12 059	12 467
SO ₂ (t/rok)	193 053	191 660	193 176	192 665	186 126	184 365	184 397	181 062	189 314
NO _x (t/rok)	135 026	139 136	145 837	143 623	143 145	143 542	139 185	139 543	142 134
CO (t/rok)	159 923	150 144	151 068	150 938	160 665	168 388	149 997	157 489	185 832
Emise REZZO 1-4									
tuhé látky (t/rok)	.	60 670	62 941	61 824	64 144	60 736	62 328	63 190	62 988

SO ₂ (t/rok)	.	224 445	227 105	228 237	222 415	219 163	217 386	210 830	216 545
NO _x (t/rok)	.	292 849	301 863	288 008	290 279	288 730	291 007	280 120	283 193
CO (t/rok)	.	539 363	538 659	516 688	528 848	509 215	491 209	481 280	435 207

Zdroj: www.czso.cz

Označením REZZO 1 identifikujeme velké zdroje znečišťování, tedy stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu vyšším než 5 MW a zařízení zvláště závažných technologických procesů.

REZZO 2 jsou střední zdroje znečišťování, stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu od 0,2 do 5 MW, zařízení závažných technologických procesů, uhelné lomy a plochy s možností hoření, zapaření nebo úletu znečišťujících látek.

Malé zdroje znečišťování označujeme REZZO 3. Jedná se o stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu nižším než 0,2 MW, zařízení technologických procesů nespádajících do kategorie velkých a středních zdrojů.

REZZO 4 pojmenováváme mobilní zdroje znečišťování. Jsou to mobilní zařízení se spalovacími nebo jinými motory, které znečišťují ovzduší, zejména silniční a motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla a letadla.

Náprava stavu životního prostředí sebou pochopitelně nesla vysoké investice. Základ pro růst výdajů do životního prostředí byl položen především novou legislativou, která stanovila přísné emisní limity vypouštění znečišťujících látek i tvrdé termíny, ve nichž muselo být snížení znečištění dosaženo. V porovnání s limity EU bylo přijato několik opatření, jejichž parametry jsou přísnější v ČR, než jsou měřítko v zemích EU.

Vládou byly schváleny tyto hlavní strategie ochrany životního prostředí:

- Duhový program ozdravení životního prostředí ČR, schválený vládou ČR v prosinci 1990;
- Státní politika životního prostředí ČR, schválená vládou ČR 23. 8. 1995;
- Státní politika životního prostředí ČR, vzata na vědomí vládou ČR 14. 4. 1999;
- Státní politika životního prostředí ČR, schválená vládou ČR 10. 1. 2001;
- Státní politika životního prostředí ČR na léta 2004–2010, schválená vládou ČR 17. 3. 2004.

Následující, v příloze připojená, tabulka č. 2 detailně dokumentuje, jak bylo investováno do ochrany životního prostředí v letech 1989 - 2007 v jednotlivých

segmentech: ochrany ovzduší a klimatu, nakládání s odpadními vodami, nakládání odpady, ochrana a sanace půdy, podzemních a povrchových vod, omezování hluku a vibrací, ochrana biodiverzity a krajiny.

Tabulka č. 2: Investice na ochranu životního prostředí (v mil. Kčs/Kč, běžné ceny)

	Celkem	z toho:					
		ochrana ovzduší a klimatu	nakládání s odpadními vodami	nakládání s odpady	ochrana a sanace půdy, podzemních a povrchových vod	omezování hluku a vibrací (kromě ochrany pracovišť)	ochrana biodiverzity a krajiny
1989	3 602	692	2 271	639	-	-	-
1990	6 048	1 688	3 268	1 092	-	-	-
1991	9 376	3 187	4 626	1 427	-	-	136
1992	16 954	5 755	7 224	3 115	-	788	72
1993	19 890	7 876	8 715	2 893	-	297	109
1994	28 272	13 489	10 843	3 127	-	651	162
1995	32 252	17 886	10 246	2 772	-	974	374
1996	37 036	21 475	10 011	3 449	875	567	659
1997	40 503	22 323	11 275	4 765	604	455	1 081
1998	35 160	20 141	8 291	4 698	555	313	1 162
1999	28 956	15 762	8 839	2 597	426	241	1 091
2000	21 399	8 407	8 567	2 270	329	277	1 549
2001	19 892	7 057	8 815	1 463	488	632	1 437
2002	14 919	4 149	7 034	1 236	1 027	365	511
2003	19 383	4 179	9 523	2 125	2 153	374	405
2004	20 208	4 677	8 435	2 834	1 972	441	838
2005	18 248	3 920	7 587	2 572	2 209	195	275
2006	22 470	4 562	7 349	3 405	4 202	1 190	1 084
2007	19 900	5 906	6 053	3 373	2 216	1 225	363

Zdroj: www.czso.cz

Přijetí nové environmentální legislativy způsobilo přechodné zatížení ekonomiky a investice pro ochranu životního prostředí tvořili v roce 1994 více než 8 % z celkových investic. Jedním z hlavních důvodů této inovace byla skutečnost, že životní prostředí bylo v ČR velmi zdevastované. Výdaje na ochranu životního prostředí jsou financovány z veřejných rozpočtů a dále z vlastních zdrojů investorů jednotlivých nápravných opatření

a projektů. Po roce 1989 byly za účelem ochrany životního prostředí vytvořeny různé státní instituce.

Na nejvyšší úrovni se ochranou životního prostředí zabývá Ministerstvo životního prostředí České republiky (MŽP ČR), které provádí vrchní státní dozor a zpracovává návrhy státní ekologické politiky, koncepce a strategie ochrany přírody a životního prostředí. Ministerstvo je ústředním orgánem státní správy pro vodní a lesní hospodářství, pro ochranu ovzduší, zemědělského půdního fondu, přírody a krajiny, nerostného bohatství, pro odpadové hospodářství a pro posuzování vlivů člověka na životní prostředí. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) bylo zřízeno 19. prosince 1989 zákonem ČNR č. 173/1989 Sb. s účinností k 1. lednu 1990 jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí. MŽP je ústředním orgánem státní správy pro:

- ochranu přirozené akumulace vod
- ochranu vodních zdrojů a ochranu jakosti podzemních a povrchových vod
- ochranu ovzduší
- ochranu přírody a krajiny
- ochranu zemědělského půdního fondu
- výkon státní geologické služby
- ochranu horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod
- geologické práce a ekologický dohled nad těžbou
- odpadové hospodářství
- posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují hranice státu
- myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích
- státní ekologickou politiku.⁵

Po odborné stránce zabezpečuje činnost ministerstva Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR), Český ekologický ústav (ČEÚ), Český geologický ústav (ČGÚ), Geofond České republiky, Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ),

⁵ zdroj <http://www.mzp.cz>: <http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo> ze dne 30. února 2010

Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka (VÚVTGM) a Výzkumný ústav okrasného zahradnictví (VÚOZ).

MŽP je podřízena také Česká inspekce životního prostředí, která dohlíží na dodržování právních předpisů vztahujících se k ochraně přírody, krajiny a životního prostředí a zjišťuje případy ohrožení a poškození prostředí. Dále je MŽP správcem Státního fondu životního prostředí (SFŽP), jehož příjmy tvoří poplatky za znečišťování životního prostředí – úplaty za odběry podzemních vod, za vytěžené nerosty, odvody za odnětí půdy zemědělské výrobě, pokuty za porušení předpisů, dotace ze státního rozpočtu atd.

4.1.1 Vývoj politiky životního prostředí

Pro ochranu životního prostředí byl důležitý vývoj politiky životního prostředí. Dle článku Ing. Vladislava Bízka, CSc. lze vývoj politiky životního prostředí v České republice od roku 1990 lze rozdělit do čtyř fází⁶:

- 1990 až 1992: „zakladatelské období“,
- 1993 až 1997: „implementační období“,
- 1998 až 2003: „předvstupní období“,
- od 2004: „evropské období“.

Zakladatelské období (1990 až 1992) české politiky životního prostředí (1990 až 1992) je spojeno s tzv. Duhovým programem. Hlavním rysem tohoto období byla příprava a schválení první legislativy zaměřené na ochranu životního prostředí – například zákony o odpadech, ovzduší, ochraně přírody a krajiny, posuzování vlivů na životní prostředí. Tyto právní předpisy měly za cíl především dosažení zlepšení stavu životního prostředí v co nejkratším čase. Souběžně s legislativou vznikaly nové instituce státní správy zaměřené na ochranu životního prostředí. Velkou změnou oproti dřívějšímu období byl zájem veřejnosti o problematiku životního prostředí. Tyto kroky a další změny (především v těžkém průmyslu) vedly ke zlepšení jednotlivých složek životního prostředí.

V implementačním období (1993 až 1998) byla politika zaměřena především na uvedení požadavků nové environmentální legislativy do života. Postupně byly zavírány nevyhovující skládky odpadů, instalována koncová čistící zařízení u elektráren a dalších

⁶ zdroj <http://www.konzervativizmus.sk>: <http://www.konzervativizmus.sk/> ze dne 25. února 2010

zdrojů znečištění, byl zahájen rozsáhlý program plošné plynofikace měst a obcí, budovány kanalizace a čistírny odpadních vod. Do normální praxe byl uveden proces hodnocení vlivů na životní prostředí se zapojením veřejnosti a dotčených orgánů – tzv. EIA. Stav jednotlivých složek životního prostředí se i nadále zlepšoval, ale zájem veřejnosti o tuto problematiku se začal snižovat. V roce 1995 byla schválena nová Státní politika životního prostředí, jejímž cílem bylo dosáhnout nejpozději do roku 2005 kvality životního prostředí, srovnatelné s tehdejší situací v zemích Evropské unie. V roce 1994 byla zahájena vstupní jednání s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), která vyvolala liberalizaci stávající legislativy (obzvláště v oblasti nakládání s odpady) a přípravu legislativy nové (zejména v oblasti chemických látek).

Předvstupní období (1998 až 2002) se zaměřilo na přípravu vstupu ČR do Evropské unie. Jednalo se hlavně o úpravu legislativy, která měla odpovídat legislativě EU. Všechny doposud platné předpisy byly nahrazeny novými a byla vytvořena i legislativa pro oblasti, které upraveny nebyly (např. obaly a obalové odpady). Celý proces nezbytné transpozice evropských směrnic skončil v červnu 2003 schválením přechodných období pro Českou republiku v oblastech nakládání s obaly, čištění městských odpadních vod a emise oxidu siřičitého u dvou konkrétních zvláště velkých spalovacích zařízení. Stav komponentů životního prostředí se stabilizoval na úrovni „horšího průměru EU“, náklady k ochraně životního prostředí klesly pod 2 % HDP a zájem veřejnosti zůstal na nízké úrovni. V roce 2000 byla schválena (a v roce 2001 aktualizována) nová Státní politika životního prostředí, plně slučitelná s environmentální politikou Evropských společenství.

Evropské období (od 2004) potvrdilo začínající trendy z předchozího období. Zaměřilo se na stabilizaci stavu životního prostředí. Legislativa je průběžně upravována s ohledem na vývoj evropské legislativy. V roce 2004 byla schválena nová Státní politika životního prostředí ČR do roku 2010. Setrvalý byl stav nízkého zájmu veřejnosti o problematiku životního prostředí. Tento malý zájem byl později překonán i prostřednictvím programů na podporu financování ekologického chování obyvatel, nejprve se jednalo o Národní programy. Program Zelená úsporám začal mohutnou propagací, která zahrnula plošně celou republiku dosud nebývalou intenzitou.

4.1.2 Financování ochrany životního prostředí

K financování ochrany životního prostředí jsou používány různé zdroje. Pro nastínění základních zdrojů financování využiji rozdělení, které využívá Ministerstvo životního prostředí ČR⁷:

A. Národní programy

Jedná se o finanční zdroj, který je poskytován ze Státního fondu životního prostředí ČR a z rozpočtu České republiky. Podpory jsou poskytovány na základě vyhlášených národních programů. Jedná se například o Program péče o krajinu a další. Státní fond životního prostředí ČR pak také poskytuje část svých prostředků na spolufinancování projektů podporovaných z fondů Evropské unie. Podpory jsou poskytovány formou nenárokové dotace, půjčky nebo případně formou příspěvku na úhradu úroků.

Podmínky pro poskytování podpory v příslušném období jsou stanoveny Směrnicí Ministerstva životního prostředí o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí a jejími přílohami. Tato směrnice je každý rok aktualizována.

Další subvence formou národních dotací jsou grantová řízení pro nevládní a neziskové organizace. Dotace na projekty občanských sdružení a obecně prospěšných společností jsou ze státního rozpočtu poskytovány na příslušný kalendářní rok. Veřejné výběrové řízení je vyhlašováno vždy koncem srpna v roce, který předchází roku realizace projektu, a vychází ze společných "Zásad vlády pro poskytování dotací nestátním neziskovým organizacím (NNO)". Agendu dotací pro NNO vede odbor environmentálního vzdělávání Ministerstva životního prostředí ČR.

B. Fondy a programy Evropské unie

K financování ochrany životního prostředí jsou či byly v České republice využívány i tyto zdroje z Evropské unie:

⁷zdroj <http://www.mzp.cz>: http://www.mzp.cz/cz/financovani_ochrana_zivotni_prostredi ze dne 2. března 2010

- Finanční mechanismy Evropského hospodářského prostoru (EHP) a Norska - Vstupem do EU v roce 2004 získala Česká republika přístup k čerpání prostředků Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu.
- Phare/Transition Facility - Program Phare – Jeho cílem je posílení veřejné správy a veřejných institucí tak, aby byly schopné efektivní činnosti uvnitř Evropské Unie; podpora sblížení legislativy s rozsáhlou legislativou Evropské Unie (acquis communautaire); podpora ekonomické a sociální soudržnosti.
- Program Transition Facility - Pokračování poskytování pomoci programu Phare pro nové členské země v oblastech, kde administrativní a institucionální kapacita není dostatečná ve srovnání se stávajícími členskými zeměmi.
- Revolvingový fond Ministerstva životního prostředí - Z tohoto fondu se poskytuje finanční pomoc formou půjčky nebo grantu (tj. formou nevratné podpory).
- LIFE/LIFE+ - Komunitární program LIFE+ je finančním nástrojem úzce zaměřeným na životní prostředí. Program se dělí do tří pilířů: LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost LIFE+ Politika a správa v oblasti životního prostředí LIFE+ Informace a komunikace
- Cíl 3 Evropská územní spolupráce 2007-2013 (a Interreg III) - V rámci Cíle 3 Evropská územní spolupráce bude v programovém období 2007-2013 realizováno 5 bilaterálních operačních programů "Přeshraniční spolupráce": česko-saský, česko-bavorský, česko-rakouský, česko-slovenský, česko-polský.
- Program švýcarsko-české spolupráce - má přispět ke snížení hospodářských a sociálních rozdílů mezi Českou republikou a vyspělejšími zeměmi rozšířené Evropské unie, a dále přispět ke snížení hospodářských a sociálních rozdílů mezi dynamickými městskými centry a strukturálně slabými okrajovými regiony v rámci České republiky.
- Operační program Infrastruktura (programové období 2004-2006) - Cílem OP Infrastruktura je zlepšení parametrů dopravní infrastruktury celostátního a nadregionálního významu, zajištění souladu se standardy EU a dalšími relevantními parametry, zlepšení životních podmínek v ČR redukcí negativních vlivů dopravy na životní prostředí a kvalitativní zlepšení dílčích složek životního prostředí. Financování projektů OP Infrastruktura bylo ukončeno k 31. prosinci

2008. Schváleno bylo 383 projektových žádostí v celkové výši uznatelných nákladů 384 898 224 Eur.

- Operační program životní prostředí (programové období 2007-2013) - OP Životní prostředí přispívá ke zlepšování stavu ovzduší, vody i půdy, řeší problematiku odpadů a průmyslového znečištění, podporuje péči o krajinu a využívání obnovitelných zdrojů energie a budování infrastruktury pro environmentální osvětu. Vytváří rámec pro přípravu projektů, které mohou být spolufinancovány z Evropského fondu pro regionální rozvoj (alokace 702 482 212 Eur) a Fondu soudržnosti (alokace 4 215 384 886 Eur).
- Fond soudržnosti Fond soudržnosti poskytuje prostředky na velké investiční projekty v sektorech životního prostředí a dopravy (transevropské dopravní sítě) v členských státech Evropské unie, jejichž HDP (HNP) v přepočtu na obyvatele je nižší než 90% průměru EU a které realizují program „hospodářské konvergence“. Fond soudržnosti přispívá k posilování hospodářské a sociální soudržnosti EU. Míra pomoci EU poskytovaná fondem tvoří až 85 % veřejných nebo ekvivalentních výdajů.

C. Daně

Jedná se o tzv. ekologické daně. Jejich definice Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) je charakterizuje jako „povinné platby státu bez kompenzace protislužbou, uvalené na daňové základy považované za zvlášť relevantní ve vztahu k životnímu prostředí“. V daňové statistice OECD se za Českou republiku vykazují jako ekologické daně všechny poplatky k ochraně životního prostředí, registrační poplatek za registraci v systému sběru obalů, poplatek za vjezd motorových vozidel, dálniční známka, mýtné, silniční daň, spotřební daně z minerálních olejů a nyní nově daně z elektřiny, pevných paliv a zemního plynu.

D. Poplatky

Jedná se o platby na základě jednotlivých zákonů k ochraně životního prostředí. Tyto platby postihují znečišťování životního prostředí a ohrožování zdraví a životů lidí, zvířat a rostlinstva v důsledku lidské činnosti. Poplatky jsou důsledkem dodržování zásady „znečišťovatel platí“ a zároveň přispívají ke snižování množství škodlivin uvolňovaných

do životního prostředí (nižší množství vypouštěných látek znamená nižší platbu). Poplatky jsou tedy ekonomickým nástrojem na ochranu životního prostředí. Výnos je používán na nápravu škod na životním prostředí či na podporu ekologicky příznivých projektů, zejména formou dotací a půjček ze Státního fondu životního prostředí ČR. Jedná se například o poplatky:

- za znečišťování ovzduší, které platí provozovatelé zdrojů znečišťování,
- za výrobu a dovoz regulovaných látek, které poškozují ozonovou vrstvu a výrobků, které je obsahují,
- za odebrané množství podzemní vody,
- za vypouštění odpadních vod do vod povrchových,
- za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních,
- za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu,
- za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa,
- z dobývacího prostoru a úhrad z vydobytých nerostů na výhradních ložiskách nebo vyhrazených nerostů po jejich úpravě a zušlechtění,
- za uložení odpadů na skládky, poplatek za komunální odpad,
- za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů,
- a další.

4.1.3 Dotační programy

Podpora ochrany životního prostředí se i u nás etablovala jako důležité politické téma našich zastupitelů a vládních představitelů. Byla jedním ze stěžejních témat předvstupního období ČR do EU. Pochopitelně v návaznosti na první programovací období 2004 – 2006 v oblasti dotačních programů EU. V této zahajovací etapě se jednalo o programy:

- Operační program Infrastruktura
- Společný regionální operační program
- Operační program rozvoje venkova a multifunkční zemědělství

- Interreg ISPA
- SPARD
- CBC Phare
- LSIF

V rámci dalšího, právě probíhajícího, programovacího období jsou k dispozici pro financování životního prostředí evropské programy spadající do kompetence Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a dalších ministerstev:

- Operační program Životní prostředí
- Life+
- Operační program Rybářství
- Finanční mechanismy EHP a Norska
- další programy – regionální operační programy, Leader, Operační program Praha – Konkurenceschopnost a jiné, které se věnují ochraně životního prostředí spíše okrajově.

Národní zdroje:

- Program péče o krajinu
- Program revitalizace říčních systémů
- Podpora nestátním neziskovým organizacím
- Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích
- Program péče o urbanizované prostředí
- Finanční příspěvky na hospodaření v lesích
- Přímé dotace vodnímu hospodářství
- Poskytování finančních prostředků v oblasti vod
- Podpurný dotační program MZE
- Podpora obnovy venkova
- Dotační nástroje krajských úřadů

Vybrané dotační programy jsou rozebrány z hlediska cílů a financování v níže podkapitolách. Programy, které byly vybrány, zastupují jednotlivé skupiny programů,

a jsou v současné době aktuální. Jedná se o Operační program Životní prostředí (OPŽP) a Program rozvoje venkova (PRV) a Finanční mechanismy EHP a Norska, které zastupují evropské zdroje, Program péče o krajinu z národních zdrojů.

Operační program Životní prostředí

Operační program Životní prostředí byl vyhlášen na období 2007 – 2013 a je financován z evropských zdrojů. Jeho garantem pro Českou republiku je Ministerstvo životního prostředí, které jako kontaktní a zpracovatelské místo využívá Státní fond životního prostředí ČR a jeho krajská pracoviště. Státní fond přijímá žádosti o dotace, administruje je a poskytuje žadatelům konzultace ohledně jejich projektů. U oblasti podpor 1.3 a celé osy 6 je hodnotitelem a příjemcem žádostí o podporu současně také Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR), její krajská pracoviště. Tomuto programu se budu podrobně věnovat v další kapitole.

Program rozvoje venkova

Garantem pro tento program je Ministerstvo zemědělství a zprostředkujícím subjektem je Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). Program je vyhlášen na období 2007 – 2013 a navazuje na Horizontální plán rozvoje venkova.

Program je financován z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Je určen především pro zkvalitnění venkovského prostoru při dodržení principu trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření pro krajinu a životní prostředí. Z pohledu ochrany životního prostředí je možné v rámci Programu rozvoje venkova využít dotace například na vybudování či obnovu čističek odpadních vod, kanalizaci, obnovu lesních porostů a další opatření na ochranu životního prostředí. Základní struktura Programu má 4 osy a jejich zaměření je následující:

- Osa I je zaměřena na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví.
- Osa II má společný cíl zvýšit biologickou rozmanitost tzv. biodiverzitu, chránit vodu a půdu a zmírnit klimatické změny.

- Osa III směřuje ke zkvalitnění života ve venkovských oblastech a diverzifikaci (tedy rozmanitost) hospodářství venkova.
- Osa IV má napomoci místním obyvatelům venkovských mikroregionů principem „zdola-nahoru“ vypracovat vlastní strategii rozvoje území, ve kterém žijí a podpořit projekty pro jeho rozvoj – metodu LEADER.

Žadatelé se dělí podle jednotlivých opatření a mohou jimi být obce, neziskové organizace, místní akční skupiny, majitelé lesů, fyzické i právnické osoby atd. Žádosti jsou podávány na základě vyhlášení výzev pro podávání žádostí o dotace. Tyto žádosti administruje Státní zemědělský intervenční fond.

Finanční mechanismy Evropského hospodářského prostoru a Norska

V souladu s usnesením vlády ČR č. 1011 z 13. října 2003 byla podepsána Dohoda o účasti České republiky v Evropském hospodářském prostoru (EHP), která byla uzavřena na jedné straně mezi ES (včetně přistupujících zemí) a na druhé straně se zeměmi Evropského sdružení volného obchodu: Lichtenštejnskem, Islandem a Norskem (ESVO). Na základě této Dohody přispívají země ESVO 3 starým (Řecko, Portugalsko a Španělsko) a 10 novým členským státům v rámci Evropského hospodářského prostoru na projekty v určených prioritních oblastech. Tento program v České republice řídí Ministerstvo financí a byl původně vyhlášen na období 2004 – 2009. Dne 18. 12. 2009 byla parafována Dohoda o pokračování Finančního mechanismu EHP a Finančního mechanismu Norska na období 2009-2014 mezi Islandem, Lichtenštejnskem, Norskem a Evropskou unií, která tento program stanovila na další období. Roční finanční příspěvek byl stanoven ve výši 357,7 milionů Eur. Z toho 97% bude poskytnuto Norskem. Celková finanční alokace z Finančních mechanismů pro období 2009-2014 představuje 1,789 mld. Eur. S cílem redukovat sociální a ekonomické rozdíly a posílení spolupráce v rámci Evropy budou donorské státy poskytovat granty na projekty v prioritních oblastech, jako např. ochrana životního prostředí a klimatu, zdraví, výzkum, vzdělávání a kultura, aj.⁸

⁸ zdroj <http://www.mfcr.cz>: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fm_norska.html ze dne 8. dubna 2010

V rámci tohoto programu na období 2004 – 2009 byly určeny pro ochranu životního prostředí tyto oblasti:

- Prioritní oblast 2: Ochrana životního prostředí
- Prioritní oblast 5: Podpora udržitelného rozvoje
- Prioritní oblast 6: Vědecký výzkum a vývoj

Výše grantu se určovala případ od případu, jako minimální částka nezbytná k tomu, aby projekt resp. program mohl být realizován. Příspěvek Finančního mechanismu EHP nebo Norského finančního mechanismu ve formě grantů nepřekročil 60 % celkových oprávněných nákladů projektu resp. programu s výjimkou činností jinak financovaných z centrálních, krajských nebo místních rozpočtů, kdy příspěvek nesměl překročit 85 % celkových oprávněných nákladů. U nevládních organizací nesměl příspěvek překročit 90 % celkových výdajů. Příspěvek z Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu nemohl být poskytnut na projekty, které bylo možné podpořit z Operačních programů či jiných fondů EU.

Žadatelem mohli být všechny instituce veřejného nebo soukromého sektoru a nevládní neziskové organizace zřízené na území České republiky jako právnické osoby a vykonávající svoji činnost ve veřejném zájmu, vzdělávací a výzkumné instituce, instituce ochrany životního prostředí, dobrovolné a společenské organizace. Žádosti bylo možno podávat na základě výzev v oblasti životního prostředí na Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR v ostatních oblastech také na Ministerstvo financí - Centrum pro zahraniční pomoc.

Program péče o krajinu

Program péče o krajinu řídí Ministerstvo životního prostředí, kontaktním a podacím místem pro žadatele je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a její krajská pracoviště. Program je financován ze státního rozpočtu na základě každoročně upravované směrnice Ministerstva životního prostředí.

Cílem tohoto programu je zajištění péče o krajinu a o zvláště chráněné části přírody. V rámci tohoto programu nelze podpořit projekty, které jsou ziskové a mají investiční charakter.

O dotace z tohoto programu může žádat fyzická a právnická osoba, která je vlastníkem či nájemcem pozemků, na nichž se bude projekt realizovat, a organizační složky státu. Žádosti se předkládají na místně příslušných krajských pracovištích Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

5. Státní fond životního prostředí České republiky (SFŽP ČR)

V této kapitole se budu věnovat Státnímu fondu životního prostředí ČR. Tato instituce byla zřízená Zákonem o SFŽP ČR, 388/1991 Sb. v roce 1991 a od roku 1992 poskytuje specifickou a zásadní podporu projektům, jejichž cílem je ochrana životního prostředí, zlepšování stávajícího stavu životního prostředí ve všech jeho oblastech včetně environmentálního vzdělávání. Je jedním ze základních ekonomických nástrojů pro plnění:

- a) závazků vyplývajících z mezinárodních úmluv o ochraně životního prostředí
- b) závazků vyplývajících ze členství v Evropské unii
- c) Státní politiky životního prostředí.⁹

5.1 Historie, vývoj

Průmysl se zaměřením na ekologii zaznamenal koncem minulého století obrovský rozmach a mimo přínos v enviromentální rovině, jako vedlejší, ale ne nepodstatná, přidaná hodnota se jeví např. zvyšující se význam tohoto oboru i ve smyslu nových pracovních míst a pozic. Podpora této oblasti má pozitivní dopad i na celou řadu sekundárních resortů. Ekologické projekty a ekologie jako samostatný fenomén má všeobecně stoupající podporu i v politické sféře čehož dokladem je i snaha o zřízení instituce oficiálně zastřešující trend účelného, vysoce odborného a efektivního subvencování přírodě prospěšným dílům.

Na zákon 388/91 Sb. o Státním fondu životního prostředí navazují dále ještě konkrétní prováděcí předpisy:

- a) Statut Fondu upřesňující rozsah činnosti Fondu a podmínky poskytování finančních prostředků z Fondu.

⁹ zdroj <http://www.sfzp.cz>: <https://www.sfzp.cz/sekce/92/statni-fond-zivotniho-prostredi-cr/> ze dne 20. dubna 2010

b) Jednací řád Rady Fondu. Rada Fondu je poradní orgán ministra životního prostředí posuzuje zejména zásadní otázky tvorby a užití prostředků Fondu, roční rozpočty příjmů a výdajů Fondu, navržená opatření a jejich zabezpečení prostředky Fondu. Rada dále posuzuje návrhy na poskytnutí prostředků z Fondu a doporučuje ministrovi výši čerpání pro jednotlivé konkrétní případy.¹⁰ Personální složení Rady fondu je z větší části z řad poslanců, senátorů a vysokých úředníků ministerstev, aktuálně a jmenovitě je uveřejněno na webových stránkách SFŽP.

c) Směrnice Ministerstva životního prostředí o poskytování finančních prostředků z Fondu upravující základní postupy poskytování finančních prostředků z Fondu.

d) Přílohy Směrnice, které upravují podmínky pro poskytování podpory pro příslušné období, příloh je celkově devět.

Zákon definuje mezi jiným i příjmy SFŽP ČR. Z největší části se jedná o poplatky za znečišťování životního prostředí. Rozpočet Fondu není napojen na státní rozpočet a za své finanční závazky si Fond ručí sám. Vzhledem k tomu, že oblast životního prostředí je značně podfinancována a zdroje Fondu v průběhu let klesají, rozpočet této instituce dlouhodobě nestačí na krytí stále se zvyšujícího počtu žádostí a avizovaných potřeb subvencí z národních i evropských programů. Konkrétně program týkající se obnovitelných zdrojů energie (tepelná čerpadla, solární systémy, kotle na biomasu atd.), který je nastaven i pro fyzické osoby, Fond financuje místo státního rozpočtu. Usnesením vlády ČR č. 1261/99 bylo Fondu přislíbeno, že v roce 2002 dostane na tento program finanční příspěvek ve výši 800 milionů korun, ale pozdějším rozhodnutím ministerstva financí, tyto peníze nikdy neobdržel. Fond prostřednictvím svého správce MŽP o peníze na tento program žádá každý rok, bohužel doposud bezúspěšně. Z rozpočtu Fondu bylo na projekty v rámci OZE v letech 2002-2004 vynaloženo 1,3 miliardy korun.¹¹ Dotační programy se každoročně aktualizují a vyhláší, v důsledku toho docházelo k rozdílu vyhlášených podmínek. Řada zájemců, kteří měli v úmyslu podat žádost dle nastavení předešlého roku, neuspěla. Například v roce 2007 byla zavedena podpora malých fotovoltaických systémů pro domácnosti. V roce 2008 byla však tato subvence zcela

¹⁰ zdroj <http://www.sfzp.cz>: <https://www.sfzp.cz/sekce/149/rada-fondu> ze dne 20.dubna 2010

¹¹ zdroj <http://www.sfzp.cz> ze dne 20. dubna 2010

zrušena. Také podpora pro veřejný sektor a neziskové organizace byla zastavena. Tepelná čerpadla měla v jednom roce podmínku nezavedení inženýrské sítě plynu v obci, v dalším roce toto omezení v podmínkách nebylo atd. Žadatelé, kteří byli připraveni dle pravidel jednoho roku s predikcí, že se podmínky nebudou zásadně měnit, byli mnohdy nemile zaskočeni.

5.2 Operační program Životní prostředí (OPŽP)

Tento operační program je určen na ochranu a zlepšování kvality životního prostředí jako základního principu udržitelného rozvoje s odkazem na strategické cíle České republiky v oblasti životního prostředí. Program je rozčleněn do prioritních os, které se dále člení na oblasti podpory. Tento program zahrnuje všechny oblasti ochrany životního prostředí¹²:

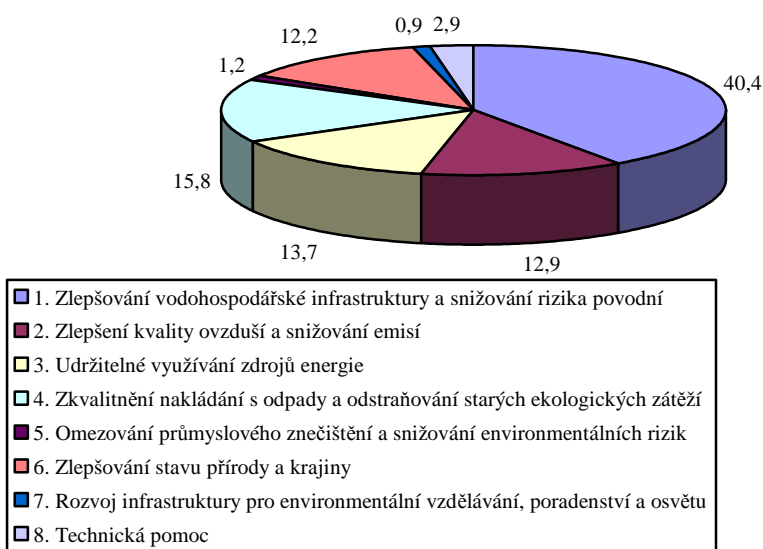
- Prioritní osa 1 - Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní - Podporuje projekty, které směřují ke zlepšení stavu povrchových a podzemních vod, zlepšení jakosti a dodávek pitné vody a snižování rizika povodní.
- Prioritní osa 2 - Zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí - Podporuje projekty, které jsou zaměřeny na zlepšení nebo udržení kvality ovzduší a omezení emisí základních znečišťujících látek do ovzduší s důrazem na využití nových, šetrných způsobů výroby energie včetně obnovitelných zdrojů energie a energetických úspor.
- Prioritní osa 3 - Udržitelné využívání zdrojů energie - Podporuje projekty zaměřené na udržitelné využívání zdrojů energie, zejména obnovitelných zdrojů energie, a prosazování úspor energie. Dlouhodobým cílem programu je zvýšení využití obnovitelných zdrojů energie při výrobě elektřiny a tepla a efektivnější využití odpadního tepla.
- Prioritní osa 4 - Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží - Podporuje projekty, které se zaměřují na zkvalitnění

¹² zdroj www.opzp.cz: <http://www.opzp.cz/sekce/16/strucne-o-op-zivotni-prostredi/> ze dne 20. dubna 2010

nakládání s odpady, snížení produkce odpadů nevhodných pro další zpracování a odstraňování starých ekologických zátěží.

- Prioritní osa 5 - Omezování průmyslového znečištění a environmentálních rizik - Nabízí podporu formou dotací projektům zaměřeným na omezování průmyslového znečištění a s ním souvisejících rizik pro životní prostředí s důrazem na prevenci a výzkum v oblasti znečišťujících látek a jejich monitorování.
- Prioritní osa 6 - Zlepšování stavu přírody a krajiny - Podporuje projekty, které přispívají ke zpomalení či zastavení poklesu biodiverzity, ochraně ohrožených druhů rostlin a živočichů, zajištění ekologické stability krajiny a podporují vznik a zachování přírodních prvků v osídlených oblastech.
- Prioritní osa 7 - Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu - Nabízí podporu při budování široké sítě center environmentálního vzdělávání a informačních center zaměřených na ochranu životního prostředí ve všech krajích České republiky a na zabezpečení kvalitních odborných materiálů pro environmentální vzdělávání, včetně internetových řešení či naučných stezek.

Graf 1: Podíl jednotlivých prioritních os v OPŽP

Zdroj: www.opzp.cz

Žádosti jsou podávány na základě výzev k podávání žádostí a mohou je podávat fyzické i právnické osoby, obce, kraje, neziskové organizace, církve, správci vodních toků atd. Seznam možných příjemců dotace pro každou prioritní osu konkrétně určuje Implementační dokument OPŽP. Prostředky na financování tohoto programu jsou poskytovány z Evropského fondu pro regionální rozvoj a z prostředků Fondu soudržnosti. Dotace může dosahovat až 90 % z celkových způsobilých výdajů na projekt. U všech projektů je podmínkou minimálně 10% spolufinancování. Příjemci mohou čerpat finanční podporu již v průběhu realizace projektu na vystavené a dodavatelům neuhrazené faktury – tzv. průběžné financování. Podpora je poskytována rovněž na přípravu projektu i žádosti. Na základě veřejné podpory je možno žádat v několika režimech, záleží i na volbě investora – režim de minimis, (Český přechodný rámec - 17. prosince 2008 byl Evropskou komisí přijat režim přechodného rámce s platností do konce roku 2010, který reagoval na hospodářsko ekonomickou krizi - program podpory do částky 500 000 Eur za předpokladu dodržení podmínek daných ve vyhlášení¹³), GBER, bloková výjimka ...

5.3 Operační program Infrastruktura (OPI)

Operační program Infrastruktura byl vyhlášen pro období roků 2004-2006 a projekty financované z OPI musely být dokončeny do konce roku 2008. OPI patřil mezi jeden z nejúspěšnějších programů. Globálním cílem OPI byli ochrana a zlepšování životního prostředí, rozvoj a zkvalitňování dopravní infrastruktury při respektování principů udržitelného rozvoje s důrazem na naplňování standardů EU. Na OPI bylo v rámci tohoto Cíle alokováno 16,94 % celkové alokace pro ČR, tj. 246 360 355 Eur.¹⁴

Konkrétní cíle tohoto Operačního programu jsou:

- Zlepšení parametrů dopravní infrastruktury celostátního a nadregionálního významu a zajištění souladu se standardy EU a dalšími relevantními parametry;

¹³ zdroj <http://ec.europa.eu>: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/temp_framework_en.pdf
ze dne 5. května 2010

¹⁴ zdroj <http://opi-benefill.sfzp.cz/>: http://opi-benefill.sfzp.cz/doc/programovy_dodatek.pdf ze dne 5. května 2010

- Zlepšení životních podmínek v ČR redukcí negativních vlivů dopravy na životní prostředí;
- Kvalitativní zlepšení dílčích složek životního prostředí.

OP Infrastruktura tvoří 4 priority:

Priorita 1 - Modernizace a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu (v gesci Ministerstva dopravy)

Priorita 2 - Snížení negativních důsledků dopravy na životní prostředí (v gesci Ministerstva dopravy)

Priorita 3 - Zlepšování environmentální infrastruktury

Priorita 4 - Technická pomoc (podílí se Ministerstvo dopravy, Ministerstvo životního prostředí a Státní fond životního prostředí)

Státní fond životního prostředí administroval realizaci Priority 3 - Zlepšování environmentální infrastruktury, zahrnující 4 opatření:

Opatření 3.1 - Obnova environmentálních funkcí území

Opatření 3.2 - Zlepšování infrastruktury ve vodním hospodářství

Opatření 3.3 - Zlepšování infrastruktury ochrany ovzduší

Opatření 3.4 - Nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží.

V rámci této priority bylo podáno 699 žádostí, z nichž 222 získalo podporu v souhrnné výši cca 4 mld. Kč. Na Operační program Infrastruktura tematicky navazuje dříve uvedený Operační program Životní prostředí.¹⁵

5.4 Národní programy

Státní fond životního prostředí ČR poskytuje dotace z národních zdrojů na projekty, které nelze podpořit z peněz EU v rámci Operačního programu životní prostředí nebo z programu Zelená úsporám, v rámci tzv. národních programů. Podporu poskytuje

¹⁵ zdroj <https://www.sfzp.cz: https://www.sfzp.cz/sekce/89/op-infrastruktura/> ze dne 5. června 2010

žadatelům na základě Směrnice Ministerstva životního prostředí č. 6/2010 o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí ČR, která vstoupila v platnost 1. května 2010. Podpora je poskytována formou dotace, půjčky nebo formou kombinace dotace a půjčky. Odpovídající podobu a zaměření podpory stanoví Ministerstvo životního prostředí na základě tzv. příloh. Přílohy Směrnice Ministerstva životního prostředí o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí jsou nedílnou součástí této směrnice pro dané období.

Národní programy jsou rozděleny v deseti oblastech:

Program ochrany ozonové vrstvy Země - cílem je postupné omezování výroby, spotřeby a likvidace látek na bázi halogenových uhlovodíků (freonů), látek zodpovědných za poškozování vrstvy ozónu.

Program na podporu výkupu pozemků ve zvláště chráněných územích, jejich ochranných pásmech a významných krajinných prvcích - cílem je zajistit účinnou ochranu přírody v nejzácnejších oblastech ČR prostřednictvím vlastnických práv odborných institucí.

Program podpory environmentálního vzdělávání, osvěty a poradenství - dotace je možné čerpat na výstavbu, rekonstrukci a technické vybavení objektů environmentálních center a poraden v Praze; provoz environmentálních poraden a na realizaci vzdělávacích a osvětových programů, kampaní, vydávání odborných periodik a publikací, na koordinaci významných projektů realizovaných v ČR.

Program podpory obcí ležících v regionech národních parků - cílem je kompenzace ztrát hospodářského rozvoje obcí ležících v regionech národních parků. Mezi podporované oblasti patří environmentální vzdělání, výchova a poradenství, údržba a budování návštěvnické infrastruktury, odstraňování nepovolených drobných skládek odpadu a zbytků objektů, revitalizace sídelní zeleně, infrastruktura na čištění odpadních vod, podpora energetické soběstačnosti obcí a kofinancování vybraných projektů OPŽP.

Program podpory zajištění monitoringu vod - podpora je určena pro vypracování metodiky sledování a monitorování stavů vod v ČR a pro sledování a zjišťování stavu vod v monitorovaných profilech, včetně odběru a dopravy vzorků.

Program na podporu systému pro nakládání s autovraky - cílem je podpořit systém nakládání s vybranými autovraky, prostřednictvím sítě schválených zpracovatelských zařízení s přednostním materiálovým nebo opětovným využitím a zabezpečením odstranění nevyužitelných zbytků. Program se také vztahuje na řešení tzv. „staré zátěže“.

Program podpory předkladatelů návrhů projektů z fondů EU - podpora pro výzkumná pracoviště a výzkumná konsorcia při vyhledávání a podávání návrhů projektů z oblasti životního prostředí. Principem je finančně motivovat předkladatele návrhů projektů formou dotace na časově a finančně náročnou přípravu návrhu projektu, tj. na práci, která předchází podání návrhu projektu.

Program na podporu druhové diverzity neprodukčních rostlin a zachování jejich genových zdrojů - cílem je posílení rozmanitosti sídelní i krajinné zeleně s důrazem na uchování jedinečného genetického materiálu domácích ohrožených a kulturně významných neprodukčních rostlin a zvýšení povědomí veřejnosti o důležitosti této problematiky.

Program pro vítěze ocenění Zelená stuha a Zelená stuha ČR - péče o zeleň a životní prostředí - cílem je poskytnutí finančního ocenění vítězům krajských kol soutěže Vesnice roku a vítězi celostátního kola soutěže Zelená stuha ČR.

Program na podporu obcí, na jejichž území byl vyhlášen krizový stav v důsledku povodní - cílem je obnova vodohospodářské infrastruktury a její řádné funkce na území postižených povodněmi v roce 2010.

Program podpory ozdravných pobytů dětí z oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší - cílem je zlepšení zdravotního stavu a posílení environmentálního vědomí u dětí školního věku z oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší.¹⁶

5.5 Švýcarské fondy

V rámci Otevřené výzvy k udělení grantu v rámci Priority 2 - Životní prostředí a infrastruktura z Programu švýcarsko-české spolupráce bylo přijato 48 projektů s celkovou požadovanou částkou dotace 175,5 CHF. Projektové záměry prošly formální kontrolou a hodnocením oprávněnosti, při které byl vyřazen jeden projekt. Následně byl každý záměr posouzen dvěma externími hodnotiteli dle zveřejněných hodnotících kritérií. Doporučené záměry, které dosáhly bodového hodnocení více, než 70 bodů byly podstoupeny Hodnotící komisi. Jednání Hodnotící komise proběhlo 1. září 2010. Na základě stanoviska Hodnotící komise bylo doporučeno 5 záměrů k postupu hodnocení

¹⁶ zdroj <https://www.sfzp.cz>: <https://www.sfzp.cz/sekce/163/strucne-o-narodnich-programech> ze dne 5. června 2010

záměru Národní koordinační jednotce (MFČR) a švýcarské straně. Dále byly vybrány rezervní 4 projektové záměry.¹⁷

5.6 Fond soudržnosti (FS)

Fond soudržnosti byl založen na základě nařízení Rady Evropského společenství č. 1164/94 ze dne 16. května 1994 za účelem poskytování pomoci na projekty v oblasti životního prostředí a transevropských sítí v sektoru dopravní infrastruktury. Právním základem pro založení FS je pak článek 130d Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství. Rozsáhlé investice v těchto sektorech jsou velmi důležité z pohledu začleňování priorit Evropské unie v rámci strategie udržitelného rozvoje při naplňování cílů politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU. Systémový rámec pro přijetí pomoci z Fondu soudržnosti Českou republikou v letech 2004– 2006 byl vytvořen Implementačním systémem Fondu soudržnosti (akceptovaným vládou ČR jejím usnesením č.125 / 2004 Sb. ze dne 11. února 2004) a dvěma národními strategiemi: Strategií Fondu soudržnosti – sektoru životního prostředí a Strategií Fondu soudržnosti – sektoru dopravy.

Dle nastavených pravidel FS umožňuje financování až 85 % způsobilých výdajů na velké projekty z oblasti životního prostředí a dopravy. Aby měl členský stát možnost získat finanční prostředky z FS musel splnit následující kritéria:

- hrubý národní produkt (HNP) na 1 obyvatele měřený paritou kupní síly je nižší než 90 % průměru EU,
- členský stát realizuje program splňující podmínky hospodářské konvergence, v souladu s článkem 104c Smlouvy o EU.

V letech 2004-2006 měl FS k dispozici téměř 16 mld. Eur (v cenách roku 2004). Více než polovina těchto prostředků (8,5 mld. Eur) bylo vyhrazena pro nové členské státy, které v roce 2004 vstoupily do EU. V sektoru životního prostředí činila hrubá alokace finančních prostředků pro Českou republiku na léta 2004-2006 téměř 375 mil. eur.

Fond soudržnosti se nezaměřil specificky na regionální politiku (neposkytl podporu na úrovni regionů), a proto nepatřil mezi tzv. strukturální fondy. V současném programovém období 2007-2013 ale již byl mezi ně začleněn v zájmu dosažení větší

¹⁷ zdroj <https://www.sfzp.cz: https://www.sfzp.cz/sekce/420/svycarske-fondy/> ze dne 5. června 2010

součinnosti intervence jednotlivých fondů. Konkrétní případ představuje například Operační program Životní prostředí, který poskytuje podporu vybraným projektům jak z Fondu soudržnosti, tak z Evropského fondu regionálního rozvoje. Oba fondy jsou vzájemně komplementární a o zdroji podpory rozhoduje tematické zaměření předkládaného projektu. Oproti programovému období 2004-2006 tak dochází k zásadnímu posunu.

Česká republika se stala členem EU dne 1. května 2004, nicméně příprava na čerpání finančních prostředků z FS probíhala již dříve. ČR využívala pomoci z finančního nástroje ISPA (Instrument for Structural Policies Pre-Accession), který byl určen kandidátským zemím již od roku 2000 do doby vstupu do EU. Zaměření a postupy pro financování projektů ISPA byly analogické s FS. Po přistoupení do EU mohla implementace projektů schválených v režimu ISPA plynule přejít do režimu Fondu soudržnosti.¹⁸

¹⁸ zdroj <http://www.fondsoudrznosti.cz>: <http://www.fondsoudrznosti.cz/ofondu/> ze dne 18. srpna 2010

6. Evoluce projektu Zelená úsporám

6.1. Kjótský protokol

Pro obecné uvedení do problematiky emisních povolenek a jejich prodeje je zásadní zmínit se o vzniku obchodování emisních povolenek. Počátek všeobecného povědomí o emisích a nutnosti nějak toto dilema řešit spatřuji ve vědecké diskusi na první Světové klimatické konferenci (Ženeva 1979), ze které postupně vzešla Rámcová úmluva OSN o klimatických změnách (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC). Tento dokument byl sepsán v japonském městě Kjóto v prosinci roku 1997 a stěžejním místem dohody je celosvětový závazek snížit emise skleníkových plynů o 5,2%. Skleníkový plyn je nejen v obecném povědomí známý, oxid uhličitý, ale také methan, oxid dusný, hydrogenovaný fluorovodík, fluorid sírový, polyfluorovodík. Jejich snižování je sledováno v porovnání s hodnotami roku 1990 nebo 1995 v průběhu pěti let 2008 až 2012. Mechanismus výpočtů a sledování je složitý a pro diplomovou práci není až tak relevantní. Přestože ostatní plyny uvedené v Kjótském protokolu mají silnější skleníkové účinky, zůstává oxid uhličitý nejvýznamnějším antropogenním skleníkovým plynem, neboť je emitován v daleko největším množství. Úmluva také obsahuje zásadní principy: **Princip předběžné opatrnosti**, tedy vědomí, že s preventivní akcí nelze čekat až na výsledek definitivní vědecké analýzy rizik. **Princip mezigenerační odpovědnosti** (základní podmínka tzv. trvale udržitelného rozvoje), který stanoví, že současný ekonomický rozvoj může probíhat jen za okolností, které neohrozí potřeby příštích generací. **Princip společné, avšak diferencované odpovědnosti**, který v případě Rámcové úmluvy říká, že "rozvinuté země" nesou hlavní odpovědnost za rostoucí koncentrace skleníkových plynů v atmosféře.

Kjótský protokol byl platný až po splnění dvou podmínek (jejich splnění trvalo více než 7 let). Splnění první podmínky, kterou byla ratifikace alespoň 55 státy, nebylo příliš obtížné, vždyť rozvojovým státům Protokol neukládá žádné významnější závazky a řada ostrovních či přímořských států má na opatřeních proti změnám klimatu zásadní existenční zájem. Komplikovanější bylo splnění druhé podmínky – totiž ratifikace tolika států Dodatku I (tedy průmyslově vyspělými zeměmi), aby jejich podíl na emisích všech států Dodatku I v roce 1990 činil alespoň 55 %. I státy, které dohodu z Kjóta jednoznačně

podporovaly, čekaly s ratifikací na dobu, kdy budou přijata přesná pravidla pro odečítání propadů a další tzv. flexibilní mechanismy. O těchto důležitých pravidlech se jednalo na dalších konferencích smluvních stran Rámcové úmluvy a budu o nich psát podrobněji v následující kapitole.

K 16. prosinci 2004 ratifikovalo Kjótský protokol 132 zemí, z toho 37 zemí uvedených v Dodatku I (průmyslově rozvinuté země a země s transformující se ekonomikou). Emisní podíl států Dodatku I, které Protokol ratifikovaly, na celkových emisích států Dodatku I je 61,6 %. Rozhodující byl podpis Ruska, které dlouho váhalo, nakonec podepsal prý za příslib, že EU podpoří jeho vstup do Světové obchodní organizace.¹⁹

Tabulka č. 3 Přehled zemí, které mají na základě Kjótského protokolu omezit své emise

Stát	Limit emisí 1)	Datum ratifikace
Austrálie	108	3. 12. 2007
Belgie	92	31. 5. 2002
Bulharsko*	92	15. 8. 2002
Česká republika*	92	15. 11. 2001
Dánsko	92	31. 5. 2002
Estonsko*	92	14. 10. 2002
Evropské společenství 2)	92	31. 5. 2002
Finsko	92	31. 5. 2002
Francie	92	31. 5. 2002
Chorvatsko*	95	dosud neratifikovalo 3)
Irsko	92	31. 5. 2002

¹⁹ zdroj <http://ekolist.cz>: http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol?apc=/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol&nocache=invalidate&sh_itm=614bfa0db846b883966188b9b37402ab&all_ids=1 ze dne 20. října 2010

Island	110	23. 5. 2002
Itálie	92	31. 5. 2002
Japonsko	94	4. 6. 2002
Kanada	94	17. 12. 2002
Lichtenštejnsko	92	3. 12. 2004
Litva*	92	3. 1. 2003
Lotyšsko*	92	5. 7. 2002
Lucembursko	92	31. 5. 2002
Maďarsko*	94	21. 8. 2002
Monako	92	dosud neratifikovalo
Německo	92	31. 5. 2002
Nizozemí	92	31. 5. 2002
Norsko	101	30. 5. 2002
Nový Zéland	100	19. 12. 2002
Polsko*	94	13. 12. 2002
Portugalsko	92	31. 5. 2002
Rakousko	92	31. 5. 2002
Rumunsko*	92	19. 3. 2001
Ruská federace*	100	18. 11. 2004
Řecko	92	31. 5. 2002
Slovensko*	92	31. 5. 2002
Slovinsko*	92	2. 8. 2002
Spojené království Velké Británie a Severního Irska	92	31. 5. 2002
Španělsko	92	31. 5. 2002
Švédsko	92	31. 5. 2002
Švýcarsko	92	9. 7. 2003
Ukrajina*	100	12. 4. 2004
USA	93	nehodlají ratifikovat

Zdroj: [UNFCCC](#)

Poznámky a vysvětlivky:

* Hvězdičkou jsou označeny země přecházející na tržní ekonomiku.

1) Limit emisí je uveden v procentech a udává poměr průměrných emisí za pětileté období 2008 - 2012 oproti základnímu roku, kterým je zpravidla rok 1990,

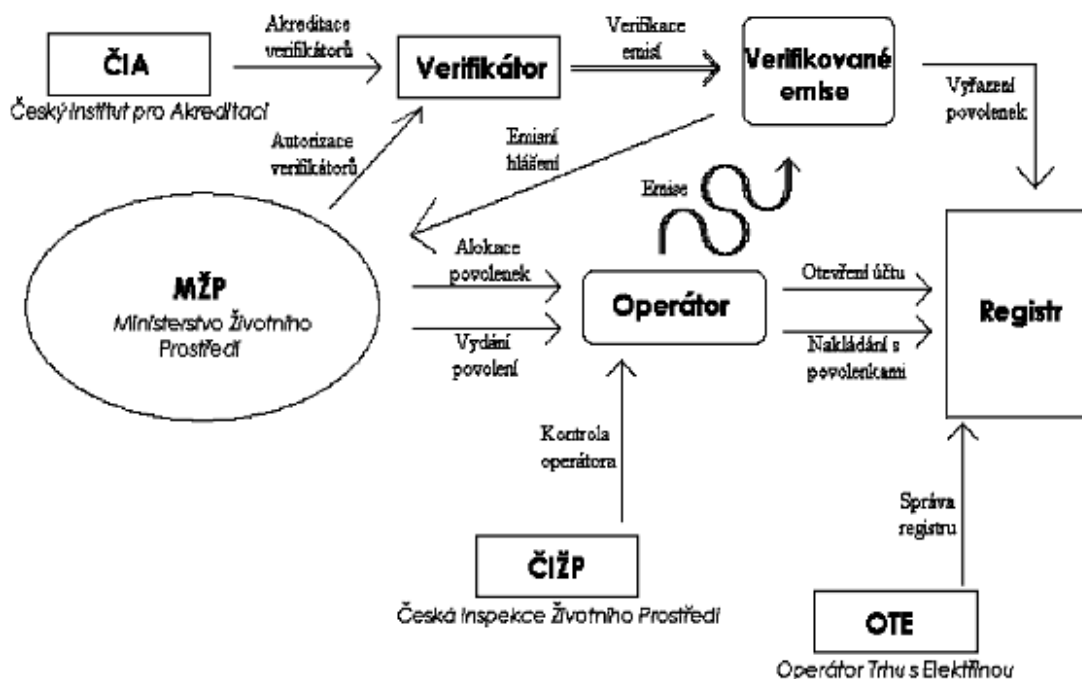
2) Evropským společenstvím se zde míní 15 "starých zemí" Evropské unie (tedy před rozšířením EU z května 2004). Tyto země se zavázaly splnit své závazky z Kjóta společně, je tedy možné, že některé země EU15 svůj závazek fakticky nesplní, ale EU15 jako celek ano.

3) Chorvatsko tvrdí, že není schopno stanovený cíl snížení emisí splnit a žádá proto jeho změkčení, viz stránka chorvatského ministerstva životního prostředí.

6.1.1. Emisní povolenky, jednotky přiděleného množství

Jednotka přiděleného množství, Assigned Amount Unit (AAU) je veličina definovaná v rámci Kjótského protokolu, která představuje obchodovatelné právo státu vypustit do ovzduší emise skleníkových plynů v období 2008 - 2012, kdy jedna jednotka reprezentuje právo na vypuštění 1 tuny CO₂. Přebytek svých jednotek může země, která snížila emise víc, než se v Kjótském protokolu zavázala, prodat ostatním zemím. Jednotky přiděleného množství představují vlastně „emisní rozpočet“ každé průmyslově vyspělé země, který obdržela na základě svého emisního cíle v rámci Kjótského protokolu. Jednotky přiděleného množství jsou používány pro počítání závazků v rámci Kjótského protokolu a vytváří tak „mezinárodní měnu“, která může být podle článku 17 Kjótského protokolu flexibilně obchodována mezi státy za účelem dosažení redukčních závazků. ČR disponuje podle Kjótského závazku právem vypustit do ovzduší celkem cca 900 mil tun CO₂ v období 2008 - 2012. Toto právo je vyjádřeno právě v jednotkách přiděleného množství AAU. Dle současných analýz může být skutečné množství vypuštěných emisí až o 25% nižší než je závazek České republiky vyplývající z Kjótského protokolu. Tento rozdíl může ČR prodat, v rámci mezinárodního emisního obchodování zemím, kterým se Kjótský protokol plnit nedaří. Je nutné upozornit, že současně je také na základě Kjótského protokolu možné obchodovat s emisními povolenkami (EU ETS). Zjednodušeně je možno emisní povolenky označit jako množství emisních kreditů, které dostávají průmyslové podniky. Dle jejich schopnosti ušetřit množství vypouštěných emisí mohou podniky taktéž nabízet či nakupovat emisní povolenky – ovšem týká se to podniků v tzv. evropském prostoru. Tyto emisní povolenky jsou u nás evidovány v českém registru obchodování s emisními povolenkami, který spravuje firma OTE. Jak probíhá administrace procesu s EU ETS dokládám grafem č. 2.

Graf č. 2: Schéma fungování EU ETS v České republice

Zdroj: MŽP, odbor změny klimatu

6.1.2 Prodej emisních kreditů

Obchodování s emisemi mezi státy je asi nejprůhlednějším mechanismem. Proces obchodování v konečném důsledku zajišťuje, že všechny zúčastněné země společně plní závazky, dochází k redistribuci emisních limitů pomocí tzv. flexibilních mechanismů. Kjótský protokol akceptuje tři typy flexibilních mechanismů:

- obchodování s emisemi (Emission Trading, ET);
- společně zaváděná opatření (Joint Implementation, JI);
- mechanismus čistého rozvoje (Clean Development Mechanism, CDM).

Žádný z těchto mechanismů sám o sobě nevede ke snižování emisí skleníkových plynů. Je to metoda, jak pomocí tržních nástrojů snížit ekonomické náklady na omezení emisí. Pro využití těchto mechanismů nejsou žádné přesné limity, nemělo by se nicméně stát, že některý stát na snižování emisí na domácí půdě zcela rezignuje a potřebné kredity si nakoupí či vyslouží v zahraničí. Využití flexibilních mechanismů má být jen doplňkem k vnitrostátním opatřením pro snížení emisí. Využívat flexibilních mechanismů budou moci jen státy, které řádně evidují své vlastní emise a vytvořily registr pro evidenci získaných kreditů. Sekretariát UNFCCC povede nezávislou evidenci transakcí, která by spolu se zprávami jednotlivých zemí o plnění jejich závazků včetně využití flexibilních mechanismů, měla být přístupná veřejnosti.

Berlínská konference rozhodla o „pilotní fázi“ společně zaváděných opatřeních (začala v roce 1995), označovaných také jako „activities implemented jointly“ (AIJ). Jedná se o dobrovolnou spolupráci, ze které nevyplývají žádné obchody s emisemi (kredity). S běžným fungováním, za které budou započítávány kredity, se počítá od roku 2008, nicméně za některé projekty započaté po 1. lednu 2002 bude rovněž možno nárokovat zisk kreditů. Z ekonomického hlediska se společně zaváděná opatření zakládají na rozdílu nákladů na redukci emisí v jednotlivých vyspělých zemích. Průmyslově vyspělé země vykazují rozdíly v energetické náročnosti tvorby HDP, ve struktuře zdrojů energie a ve spotřebě energie v dopravě a obytném sektoru (rozdíly v životní úrovni a stylu). Různou měrou jsou využívány i energetické zdroje neemitující skleníkové plyny, například atomová energie, větrná energie nebo energie vodních toků. Ani jednotlivá uhlíkatá paliva nejsou z hlediska emisí rovnocenná, např. zemní plyn emituje na jednotku spalného tepla o cca 30 % oxidu uhličitého méně než uhlí. Odhad, že v zemích střední a východní Evropy, v nichž probíhá ekonomická transformace, jsou mnohem větší možnosti ekonomicky únosné redukce emisí, a to díky dřívějšímu neefektivnímu využívání tepla a elektřiny byl správný. Do takových zemí se očekával vstup zahraničních investorů, kteří jako výnos ze své investice dostávali emisní kredity. Přijímající země, tedy ta, a jejímž území budou emise reálně sníženy, toto snížení nemůže započíst do svých závazků z Kjótského protokolu; jejím ziskem je zahraniční investice a vyspělé technologie. Kredity by se vztahovaly ke konkrétním projektům, které by prokazatelně snižovaly emise skleníkových plynů. Kredity by byly obchodovatelné a umožnily by některým zemím splnit závazky z Úmluvy na území jiného státu za ekonomicky oboustranně výhodných podmínek.

Článek 12 Kjótského protokolu umožňuje zemím Dodatku I podobným způsobem financovat projekty, které musí skutečně snižovat existující emise skleníkových plynů, ve státech třetího světa – to jsou mechanismy čistého rozvoje. Od roku 2000 je možno za příslušné projekty již získávat kredity započitatelné do splnění závazků vyplývajících z Kjótského protokolu. Mezi diskutabilní způsoby využití mechanismu čistého rozvoje, který pravidla přijatá na COP9 rovněž umožňují, patří vysazování lesů a obecně investice do tzv. propadů. Propady jsou hlavní rezervoáry uhlíku na Zemi, počítáme mezi ně živé organismy, půdu a oceány. Všechny suchozemské organické propady pohltí ročně kolem 102 gigatun (Gt) uhlíku ve formě CO₂ spotřebovaného fotosyntetickou asimilací (produkcí organických molekul z CO₂ a vody za spoluúčasti slunečního záření). Toto množství představuje přibližně 14 % celkového atmosférického uhlíku. Dýcháním těchto organismů, tedy produkcí CO₂, se však necelá polovina takto vstřebaného uhlíku do atmosféry vrací. Podobně oceány odčerpají rovněž na základě chemických a biologických dějů z atmosféry 92 Gt uhlíku, přičemž plných 90 Gt zase povrchové vrstvy vody do atmosféry vrátí. Pro některé země by budování nových lesů mohlo být levnější než redukce průmyslových emisí.

6.1.3 Kritika „Kjóta“ a následné klimatické summity

Kritikové Kjótského protokolu upozorňují na mnohé aspekty, které je možno chápat jako selhání původních cílů úmluvy a protokolu. Uvedu jen několik celosvětově významných negativních příkladů, o nichž můžeme jednoznačně zaznamenávat diskuse i u nás v České republice.

1) Vývoz emisí: EU se daří Kjótský protokol plnit, aniž by v EU došlo ke snížení spotřeby obyvatelstva. Evropské firmy se vyhýbají skleníkové regulaci tím, že stěhují svou výrobu do zemí, kde regulace skleníkových plynů neexistuje. Hotové výrobky pak dováží zpět do EU. Celkové globální emise se tedy nijak nesníží. Mezi lety 2000 - 2008 se globální emise CO₂ zvýšily dle odhadů o 29%.²⁰

2) Podvody s povolenkami: V prosinci 2009 Europol oznámil, že trh s emisními povolenkami (systém cap-n-trade) se stal obětí rozsáhlé kriminality. Jde o daňové úniky. Evropské vlády tak přišly asi o 5 miliard Eur. V některých státech se obětí podvodů stalo

²⁰ zdroj <http://www.sciencedaily.com>: <http://www.sciencedaily.com/releases/2009/11/091117133504.htm> ze dne 1. října 2010

až 90% povolenek. EU cap-n-trade zavedla v roce 2005 jako první na světě, jde o pilotní projekt.²¹ V březnu 2010 se cena povolenek zhroutila, když se zjistilo, že řada z nich byla vydána neoprávněně a je tedy neplatná. Maďarská vláda prodávala dál povolenky, které měla správně shromáždit a zničit.²²

3) Zdražení energií: Jelikož alternativní zdroje energií jsou zatím stále dražší nežli fosilní paliva, znamená jejich zavádění zdražení elektřiny i topení. Americký prezident Barack Obama už před svým zvolením otevřeně říkal, že zavedení cap-n-trade znamená, že cena elektřiny vyletí až do nebe.²³ Zastánci systému se ohrazují, že pokud globální oteplování řešit nebudeme, přijde nás to ještě dražší. Proslulý je citát Dr. Richarda Gammona: „Jestli vám připadá, že řešení klimatické změny je drahé, pomyslete, co teprve bychom zaplatili za neřešení klimatické změny.“ (If you think mitigated climate change is expensive, try unmitigated climate change.)²⁴

Kjótský protokol vyprší v roce 2012. Do té doby by měla být přijata nová mezinárodní smlouva o snižování emisí skleníkových plynů do roku 2020 s výhledem do roku 2050. Původně se počítalo, že bude podepsána v prosinci 2009 na světovém klimatickém summitu v Kodani. Tato konference však selhala a bylo tam podepsáno jen nezávazné memorandum (Copenhagen Accord). Konferenci poškodilo, že těsně před ní vypukla tzv. **aféra Climategate** (počítačovým hackerům se podařilo nabourat se do emailové konverzace anglických vědců, leckdy i několik let staré, která byla následně použita jako důkaz, že vědci vědomě upravovali data tak, aby zvýšili dramatičnost zpráv IPCC. Vědci se hájili tím, že se jednalo o vykonstruovanou kampaň s cílem zdiskreditovat závěry IPCC a zkomplikovat jednání na očekávané kodaňské konferenci), aféra s Himaláji **Glaciergate** (zpráva indického ministra životního prostředí, zpochybňující statistické modely západních zemí na výpočet postupu globálního oteplování. Ve své zprávě uvedl, že neexistuje jediný důvod, proč se domnívat, že klimatické změny způsobují tání

²¹ Zdroj http://www.youtube.com: http://www.youtube.com/user/klimaskeptik#p/c/4/Fc5gZ_4TxPI - video, zprávy ze dne 8. října 2010

²² zdroj http://business.timesonline.co.uk: http://business.timesonline.co.uk/tol/business/industry_sectors/natural_resources/article7066315.ece ze dne 1. října 2010

²³ zdroj <http://www.youtube.com: http://www.youtube.com/user/klimaskeptik#p/c/9/BoamtcivTOA> ze dne 8. října 2010

²⁴ zdroj <http://www.climateprotectioncampaign.org: http://www.climateprotectioncampaign.org/quotes.php> ze dne 1. října 2010

himalájských ledovců) a aféra s povolenkami o které jsem se zmínila výše. Kodaňská konference údajně nebyla úplnou blamáží jen proto, že "vzala na vědomí" novou dohodu, kterou Barack Obama dojednal s rozhodujícími rozvojovými zeměmi. Stanovuje pouze obecný závazek, že růst teploty na planetě nemá překročit dva stupně ve srovnání s předindustriální érou. Není ovšem popsáno, jak toho dosáhnout ani určité limity pro snižování skleníkových plynů. Problém jen posouvá do roku 2010, kdy by měla být schválena závazná dohoda. Jediným konkrétním bodem je závazek, že rozvojové státy budou ročně dostávat na boj s klimatickými změnami příspěvek v řádu desítek miliard dolarů od rozvinutých zemí. Konkrétně 30 miliard dolarů na roky 2010-2012. Z toho chce EU dát 10,6 miliardy dolarů (ČR by měla ročně dávat asi 100 milionů korun), Japonsko přes 11 miliard dolarů a USA asi 3,6 miliardy dolarů. Tento finanční příspěvek má ročně nejpozději do roku 2020 dosáhnout 100 miliard dolarů s cílem reagovat na potřeby rozvíjejících se zemí. I tak to byly právě rozvíjející se ekonomiky, které ze závěrečného dokumentu udělaly jen cár papíru - proti takto postavené nezávazné dohodě, která nestanovuje žádné limity, se postavily. Nicméně i v této podobě je platná.

Ředitel odboru klimatu ministerstva životního prostředí Ing. Pavel Zámyslický se osobně zúčastnil konference a mimo jiné tento summit shrnul slovy: "V porovnání s ambicemi, se kterými summit začínal, se výsledek vůbec nedá srovnat. Ani největší pesimista ho myslím nečekal tak špatný. Výsledný dokument je zklamáním a nemá žádnou váhu." Tehdejší český ministr životního prostředí Jan Dusík dodal ve svém oficiálním prohlášení v podobném duchu: "Kodaňská konference znamená pro Českou republiku jako člena Evropské unie promarněnou příležitost k dosažení ambiciózní dohody. V rámci možného je odsouhlasení dohody klíčových emitentů o vybraných základních parametrech budoucí klimatické dohody pozitivní. Na finální dohodě, která bude předpokladem pro účinné omezení klimatických změn, nás příští rok čeká ještě hodně práce."²⁵

Další vrcholná konference o klimatu se konala v Mexiku na konci roku 2010 v letovisku na pobřeží Karibského moře, v Cancúnu. Výsledkem tohoto summitu bylo schválení mechanismu financování pro chudé země a zachování jejich lesů, známé pod pojmem „snižování odlesňování a znehodnocování lesů (Redd+)“. Odlesňování

²⁵ Zdroj http://zpravy.idnes.cz: http://zpravy.idnes.cz/summit-o-klimatu-se-tesne-vyhnul-uplne-blamazi-dohodu-vzal-na-vedomi-li2-/zahranicni.asp?c=A091219_153305_zahranicni_stf dne 25.10. 2010

je následkem 15-20% emisí. Přesto není jasné, jestli finanční prostředky budou přidělovány přímo jednotlivým zemím, nebo dle individuálních projektů, kde je horší míra kontroly přidělovaných financí. Druhý pozitivní výsledek je v závazku na zřízení fondu na pomoc chudým zemím ke snižování emisí. Průmyslové země už v Kodani potvrdily pomoc 30 miliard dolarů do roku 2012 a 100 miliard dolarů ročně mezi lety 2012 a 2020. Uvedená čísla nejsou zahrnuta v konečné dohodě z Cancúnu, a tím nejsou přímo potvrzena. Fondy budou založeny prostřednictvím Světové banky. Jako pozitivní zprávu je možné vnímat souhlas s prováděním účelových inspekcí s cílem ověřování snížení emisí v jednotlivých zemích. Důležitým faktem je též postoj Číny, která zpočátku negovala inspekce pod rouškou porušování národní suverenity. Japonsko a Rusko se nemohou dohodnout na pokračování Kjótského protokolu. Čína, Indie a USA nesouhlasí se závazností cílů a nástrojů kontroly, které mají zajišťovat dodržování ujednaných dohod. Republikánská většina v Kongresu reprezentantů blokovala návrh Obamovy administrativy k omezení emisí. Byl to vlastně úspěch diplomacie mexické ministryně zahraničí Patricie Espinosové, že se zasedlo k jednacímu stolu.²⁶

6.1.4 Kupci emisních kreditů

Podle zákona o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů nakládá s jednotkami AAU Ministerstvo životního prostředí a výnosy z prodeje jednotek AAU jsou příjmem Státního fondu životního prostředí. SFŽP je vkládá výhradně do financování programu Zelená úsporám. Kupci rovněž podmiňují uzavření smlouvy požadavkem, že prostředky z prodeje budou využity do konce roku 2012, kdy končí první kontrolní období Kjótského protokolu. ČR plánovala prodat do konce roku 2012 cca 100 mil. AAU. Vzhledem k hospodářské recesi a propadu resp. stagnaci emisí v jednotlivých sektorech je možné, pokud bude na trhu existovat uspokojivá poptávka (množstevní i cenová), toto celkové množství navýšit (až na 130 mil. AAU). V roce 2009 a 2010 bylo ČR (v zastoupení MŽP) celkem prodáno 85,75 mil jednotek AAU.

²⁶ zdroj: <http://www.e-polis.cz> : <http://www.e-polis.cz/ze-zahranicniho-tisku/579-osn-a-konference-v-cancunu-tak-jak-byla-zaregistrovana-italskymi-medii.html>

Ministerstvo životního prostředí zastupující Českou republiku v roce 2009 podepsalo 4 smlouvy o prodeji jednotek přiděleného množství v celkové výši 68,5 mil. AAU.

První smlouva na 40 mil. AAU byla podepsána 30. dubna 2009 s japonskou veřejnou organizací New Energy and Industrial Technology Development Organization, která se zabývá podporou výzkumu a vývoje a následným šířením průmyslových, energetických a environmentálních technologií.

Druhá smlouva na 20 mil. AAU byla podepsána 30. září 2009 s japonskou společností Mitsui & Co., Ltd.

Třetí smlouva na 5 mil. AAU byla podepsána 10. října 2009 se Španělským královstvím. Čtvrtou smlouvu na 3,5 mil. AAU podepsal 13. října 2009 tehdejší ministr životního prostředí RNDr. Ladislav Miko, PhDr. se svým rakouským spolkovým kolegou Nikolausem Berlakovichem pro rakouské spolkové ministerstvo zemědělství, lesů, životního prostředí a vodního hospodářství.

V roce 2010 bylo uzavřeno dalších 7 smluv, a to převážně s japonskou společností Mitsui & Co., Ltd (5 dodatečných kupních smluv):

dne 12. března 2010 – 2,5 mil. AAU,

dne 28. dubna 2010 – 2 mil. AAU,

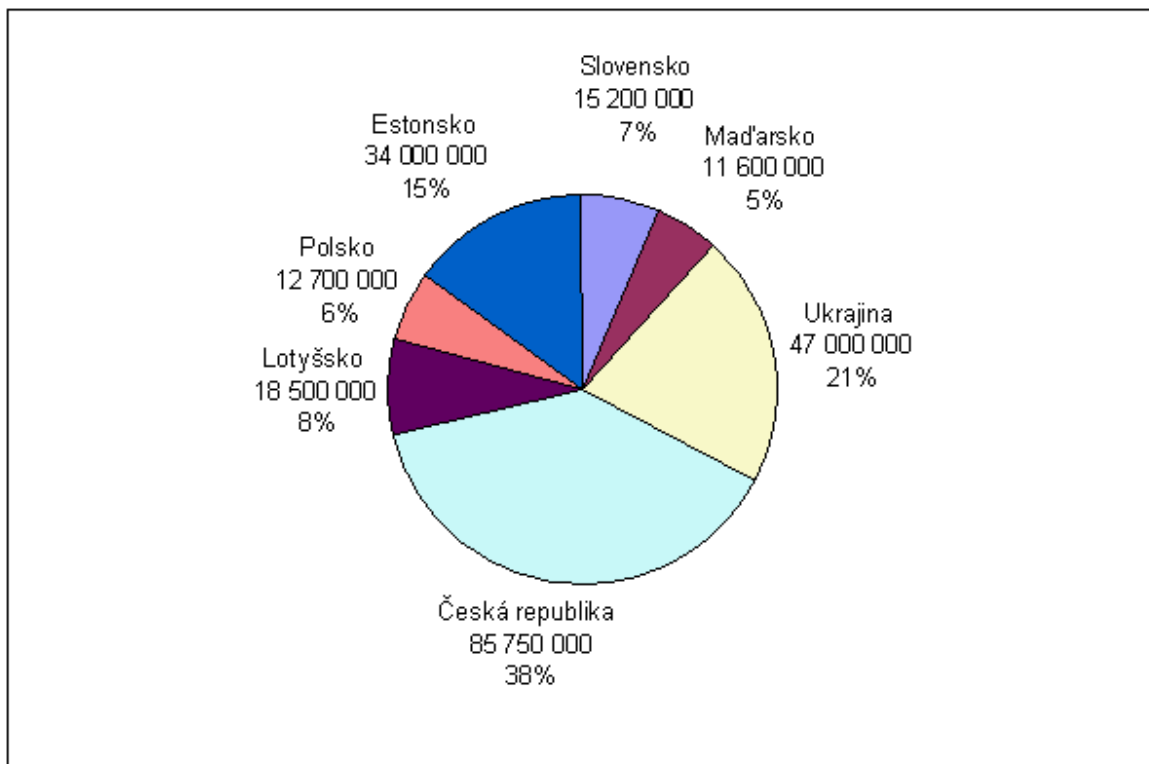
dne 31. srpna 2010 – 1,2 mil. AAU,

prosinec 2010 (2 smlouvy) – celkem 9,55 mil. AAU.

Dále byly dne 28. května 2010 uzavřeny smlouvy s Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj (IBRD) jako správce tranše 2 Španělského uhlíkového fondu a Uhlíkového fondu pro Evropu, a to obě v objemu 1 mil. AAU. Viceprezidentka Světové banky pro udržitelný rozvoj Katherine Sierraová řekla, že je to poprvé, kdy banka financuje podobný program z prostředků uhlíkových fondů Světové banky. Celkově tak ČR v roce 2010 prodala 17,25 mil. AAU.

V okamžiku, kdy to bude opět možné, rozběhnou se nadále jednání Ministerstva životního prostředí s dalšími kupci emisních kreditů. Přestože vyjednávání jsou po hospodářské krizi a krizi způsobené uzavřením programu a dalšími nepříjemnými událostmi na MŽP i SFŽP čím dál složitější, je Česká republika v prodeji jednotek AAU dlouhodobě nejúspěšnější zemí a opakovaně zdárné prodeje jednotek AAU jsou toho nezpochybnitelným důkazem, dokládám to na grafu č. 3 na další straně.

Graf č. 3: Procentuální podíl prodeje AAU podle zemí

Zdroj: MŽP, odbor změny klimatu

Celkový celosvětový objem obchodů s jednotkami AAU dosáhl hodnoty cca 225 mil (od konce roku 2008 až do prosince 2010), přičemž v roce 2010 byl zaznamenán prokazatelný pokles zobchodovaného objemu (pouze cca 62 mil. AAU). Např. Estonsko, které stále má cca 50 mil. emisního přebytku, chce získat poslední možné obchody za každou cenu. Navíc se na trh nově snaží dostat i doposud nepřilíš aktivní resp. úspěšné státy, např. Slovensko, Bulharsko a Rumunsko. Trh tak významně ovlivňuje fakt, že zbylé nevyužité jednotky budou mít pravděpodobně po roce 2012 hodnotu blížící se nule.

Box č. 1 – útoky na emisní povolenky

Česká televize odvysílala v lednu reportáž o útocích na emisní povolenky. Nejprve byla anonymně ohlášena bomba v budově, kde sídlí český registr emisních povolenek – jedná se o povolenky, které obchodují soukromé podniky. Následný rozruch využili počítačová hackeři k tomu, aby připravili český registr emisních povolenek o 1,1 milionu povolenek v hodnotě téměř půl miliardy korun. Poškozena byla společnost ČEZ, které zmizelo přes 700 tisíc povolenek. Firma Blackstone Global Ventures přišla o 475 tisíc povolenek a o menší množství povolenek přišlo několik dalších společností. Informace potvrdila společnost OTE, která tuzemský registr povolenek spravuje. Škody mohou činit více než 350 milionů korun. "Nám se jeví jako podezřelých transakcí zhruba v objemu 1,2 nebo 1,3 milionu povolenek" řekl šéf společnosti OTE Jiří Šťastný. Česko proto v důsledku neoprávněných manipulací s účty některých obchodníků uzavřelo registr obchodování s emisními povolenkami na dobu neurčitou. Podobné útoky na systémy s povolenkami hackeři uskutečnili i jinde (Rakousko, Polsko, Řecko, Estonsko) a následně poté uzavřely své registry také další evropské země. Na situaci reagovala i Evropská komise, která zastavila většinu transakcí v Systému obchodování s emisemi (ETS). Evropský trh zůstane uzavřen, dokud národní registry nebudou bezpečně zajištěny. V přímém důsledky se tyto události negativně odrážejí i na obchodování s jednotkami AAU – respektive i mezinárodní obchody s jednotkami AAU se zastavili.

Emisní povolenky, které v lednu ukradli hackeři z registru obchodů povolenek OTE, vrátí poškozeným prozatím stát ze svých rezerv. Ukradené povolenky se podařilo v polovině února zajistit v Estonsku a Německu. Doposud se jich ale většinu nepodařilo vrátit zpět a poškozené firmy začaly být nervózní. "31 tisíc kusů se zatím podařilo dostat zpátky," řekl ředitel registru OTE Jiří Šťastný. Česká republika se bude snažit o navrácení povolenek, které byly odcizeny a nyní se nacházejí v rejstřících ostatních členských států Evropské unie. „Na přechodnou dobu do vrácení nebo částečného vrácení povolenek doplní Česká republika účty na výši konkrétních zůstatků, které byly na účtech před provedením nezákonných transakcí," uvedl premiér Petr Nečas.¹

¹ zdroj: <http://www.ct24.cz/ekonomika/113072-hackeri-pripravili-cesky-registr-o-milion-povolenek/> ze dne 28. února 2011

6.2. Green Investment Scheme v ČR

Česká republika je jedním z mnoha států, které mohou jednotky přiděleného množství prodávat a disponují emisním přebytkem oproti Kjótskému závazku. Například Rusko a Ukrajina disponují asi dvacetinásobkem násobkem jednotek AAU v porovnání s Českou republikou, která však mohla využít svou jednoznačnou komparativní výhodu v kapacitní a administrativním zabezpečení, zkušenostech s projekty Joint Implementation a především v plnění všech administrativních podmínek Kjótského protokolu. Tato výhoda však bude postupně ztrácet na významu, protože si i ostatní státy uvědomují hodnotu jednotek AAU a připravují se na jejich prodej. Potenciální kupci jednotek přiděleného množství zájem o jejich koupi pouze za předpokladu, že budou přímo propojeny s projekty na snižování emisí skleníkových plynů (např. úspory energie, využití obnovitelných zdrojů atd.) a v tomto duchu jsou také uzavírány skutečné smlouvy o prodeji a nákupu AAU.

6.2.1. Výpočty, předpoklady

Dne 1. prosince 2008 vláda ČR při jejím jednání vzala na vědomí aktualizaci koncepce prodeje emisního přebytku v mezinárodním emisním obchodování. K propojení jednotek AAU s konkrétními projekty byl odborným teamem navržen systém Green Investment Scheme (GIS), který měl sdružovat environmentální projekty, jejichž projektový cyklus bude řízen v rámci Státního fondu životního prostředí, jenž disponuje příslušnou odbornou kapacitou a zkušenostmi pro financování obdobných aktivit v oblasti životního prostředí.

Následovalo programové prohlášení vlády:

“- z výnosu prodeje emisních kreditů v mezinárodním emisním obchodování budeme financovat program nárokových grantů na úspory energie v bytových a rodinných domech, administrativních a veřejných budovách.

- Podpora obytné sféry však nebyla v OPŽP Evropskou komisí schválena, všechny prostředky alokované v OPŽP na tento účel budou tedy využity pro veřejnou sféru.

- V rámci GIS se proto počítá s vynaložením získaných prostředků na úspory energie a využití jejich obnovitelných zdrojů právě v bytových a rodinných domech, které jsou z podpory z OPŽP vyloučeny (což jak uvádím dále bylo v průběhu programu porušeno a také přispělo k přerušení programu z důvodu přečerpání alokovaných prostředků).

- Cílem programu je podpořit vybraná opatření realizovaná v obytných budovách fyzickými osobami (případně dalšími nepodnikatelskými subjekty), která povedou jak k okamžitému snížení emisí oxidu uhličitého, tak k nastartování dlouhodobého trendu trvale udržitelného bydlení.

- Podpora musí být koncipována jako semi-mandatorní – tedy připravena tak, aby prostředky programu mohly být čerpány v průběhu celého programového období 2009-2012 bez razantní změny podmínek a mohly být poskytnuty každému, kdo požádá a splní tyto podmínky. Je zřejmé, že bude muset být zajištěna pojistka pro případ vyčerpání prostředků, riziko tohoto případu by ale mělo být nastavením programu minimalizováno.²⁷ *(i tento cíl programového prohlášení nebyl naplněn, podmínky byly změněny několikrát a to i zásadně – pojistka pro případ vyčerpání byla z politických či jiných důvodů ignorována)*

Původní hypotéza vlády ohledně prodeje povolenek byla, že za teoretického předpokladu stagnace emisí na úrovni roku 2006 by Česká republika mohla mít v letech 2008-2012 na prodej cca 152 mil. AAU. Tento přebytek pak může Česká republika nabídnout o odkupu. Jako možní kupci se projevovali Japonsko, Kanada, Austrálie, Nový Zéland a také některé státy EU. Kromě států mohou jednotky AAU nakoupit i firmy, banky a jiné privátní subjekty. GIS je tedy program podpory obnovitelných zdrojů a úspor energie v oblasti bydlení z prostředků z prodeje emisních kreditů. Východiskem metodiky programu byly nepochybně mnohaleté zkušenosti MŽP a SFŽP se zpracováním a čerpáním dotací na obnovitelné zdroje v rámci programů Národních zdrojů a OPŽP.

Celková očekávaná alokace GIS byla na počátku až 25 miliard korun.²⁸ V programu se mělo využít snížení národních emisí skleníkových plynů, které je důsledkem trvalého zlepšování energetické náročnosti české ekonomiky v období 1995-2008. Pak bylo v plánu investovat získané prostředky do opatření a programů s vysokým redukčním potenciálem a v souladu s národními cíli trvale udržitelného rozvoje. Dalším cílem bylo minimalizovat transakční a administrativní náklady na financování uvedených programů a opatření.

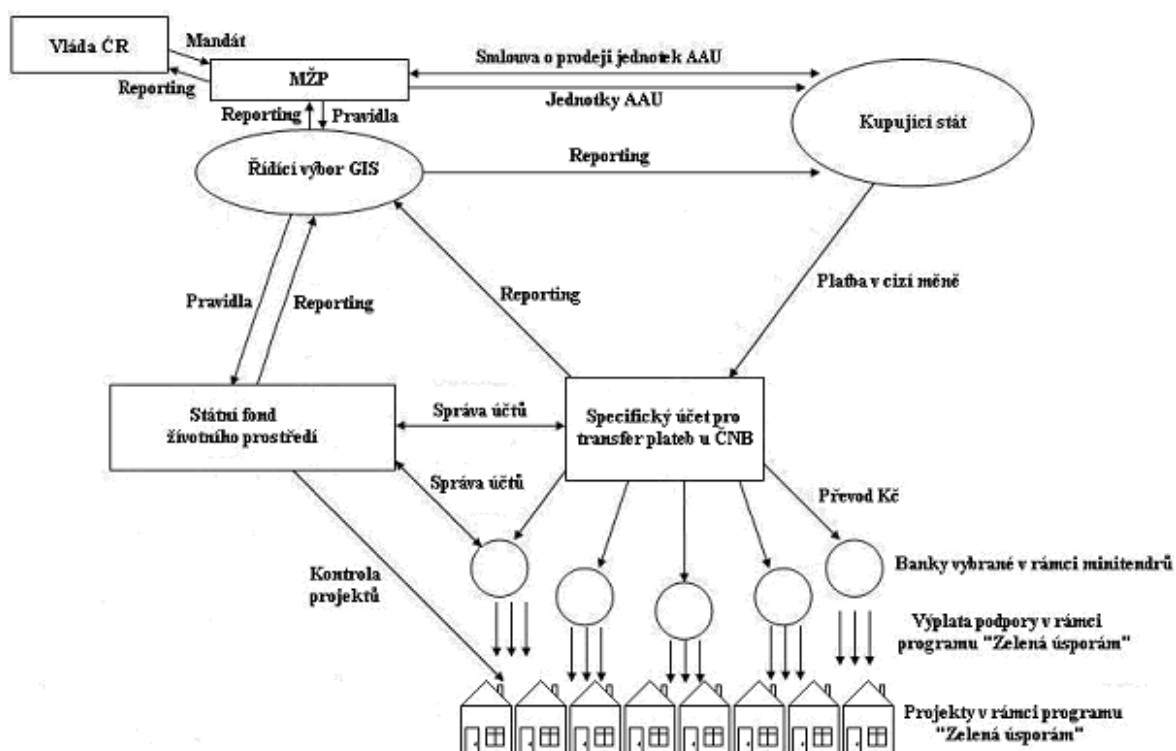
²⁷ zdroj <http://www.mvcr.cz: http://www.mvcr.cz/clanek/z-jednani-schuze-vlady-ceske-republiky-dne-1-prosince-2008.aspx> ze dne 5. ledna 2010

²⁸ zdroj <http://www.zelenausporam.cz: http://www.zelenausporam.cz/sekce/470/popis-programu/> ze dne 10. ledna 2010

Zajistit udržitelnost projektů realizovaných v rámci GIS, tedy dosáhnout dlouhodobého redukčního efektu podstatně přesahujícího rok 2012. Následující úkol byl maximalizovat sociální, ekonomické a environmentální efekty GIS v ČR, zejména zvýšení kvality bydlení, zlepšení rodinných rozpočtů zejména pro nižší příjmové kategorie, vytvoření pracovních míst v sektoru malých a středních podniků a snížení lokálního znečištění ovzduší SO₂, NO_x a PM₁₀.

Pro dokreslení plánů uvádím ve zjednodušeném grafu č. 4 znázornění, jak byl ustaven a následně aplikován celkový proces administrace procedur spojených s Green Investment Scheme.

Graf č. 4: Schéma procedur GIS v ČR

Zdroj: MŽP, odbor změny klimatu

6.2.2 Program, tvůrci

V rámci spolupráce s Ministerstvem životního prostředí ČR (MŽP), Státního fondu životního prostředí ČR (SFŽP) a Světové banky se dlouho vyjednávalo o konkrétním rámci programu, který zhodnotí prodané emisní povolenky. Výsledek tohoto projednávání, program nazvaný Zelená úsporám byl oficiálně spuštěn a vyhlášen tehdejším ministrem životního prostředí české republiky RNDr. Martinem Bursíkem dne 1. dubna 2009. Ihned zpočátku bylo žádoucí tento nový ekologický program odlišit a přejmenovat jednoznačným názvem. Bylo to potřebné s ohledem na reálně možnou lehkou zaměnitelnost této zkratky programu s geografickým informačním systémem, což je na počítačích založený systém pro získávání, ukládání, analýzu a vizualizaci dat, mající prostorový vztah k povrchu planety. Tím jednoznačným pojmenováním se stal titul Zelená úsporám, a proto v textu hovořím jak o Green Investment Scheme tak i o Zelené úsporám. Několik týdnů po vyhlášení programu, přesně 19. května 2009 byl poprvé na webových stránkách SFŽP uveřejněn rámcový dokument Environmentální management programu Zelená úsporám, jejím expertním garantem a reprezentantem mimo ministra byla oficiálně konstituována tehdejší náměstkyně ředitele SFŽP Ing. Irena Plocková. Program byl nastaven se zacílením na podporu instalace zdrojů na vytápění a přípravu teplé vody s využitím obnovitelných zdrojů energie, ale také do té doby unikátně na investice do energetických úspor při rekonstrukcích domů i v novostavbách. Konkrétně bylo podporováno zateplování rodinných a bytových domů, instalace nízkoemisních zdrojů na biomasu, účinných tepelných čerpadel a solárních kolektorů a také do té doby subvenčně opomíjená výstavba v pasivním energetickém standardu. O dotaci bylo možno žádat jak před realizací opatření, tak po ní, ne však pro opatření dokončených před vyhlášením programu Zelená úsporám.

Jak jsem již zmínila, je zcela evidentní, že právě SFŽP ČR má bohaté zkušenosti s administrací dotačních titulů environmentálního charakteru. Novým elementem tohoto jedinečného projektu bylo navržení spolupráce s bankovními ústavy. Jmenovitě bylo vybráno: Česká spořitelna, Československá obchodní banka, Komerční banka, LBBW Bank CZ a UniCredit Bank Czech Republic pro příjem žádostí o dotace pro rodinné domy. Na podací místo žadatel odevzdal svou žádost za podmínky předchozího expertního potvrzení projektu na příslušném KP SFŽP, pokud žádal o podporu na zateplení domu. Dalším specifickým krokem, bylo vytvoření Seznamu odborných dodavatelů. Žadatelé mohli využít při realizaci projektů podporovaných v programu Zelená úsporám pouze

dodavatelských firem (např. stavební, topenářské firmy; okna, dveře, solární systémy, kotle na biomasu apod.), které byli v tomto seznamu registrovány. Takto registrovány byly i potřebné stavební komponenty související s realizací akce. Proces registrace byl jednoduchý a tak po počátečním náporu, kdy bylo třeba tyto rejstříky nově vytvořit, bylo zaevidováno velké množství dodavatelů, ze kterých nebylo pro žadatele problematické si vybrat realizační firmu.

6.2.3 Spuštění programu, počáteční hodnocení

Program Zelená úsporám byl po rozsáhlé a intenzivní propagační kampani²⁹ spuštěn dne 22. dubna 2009 v následující podobě:

Rozčlenění do tří základních oblastí podpory a bonusu

- A Úspory energie na vytápění
- B Výstavba v pasivním energetickém standardu
- C Využití obnovitelných zdrojů energie pro vytápění a přípravu teplé vody
- D Dotační bonus na vybrané kombinace opatření

Program byl určen výhradně vlastníkům rodinných a vybraných bytových domů – stavěných nepanelovou technologií. Kromě fyzických osob se do něj mohli zapojit také společenství vlastníků bytových jednotek, bytová družstva, města a obce (včetně městských částí), podnikatelské subjekty, případně další právnické osoby. Žadatelem o podporu mohla být pouze osoba, která je majitelem nebo spolumajitelem obytné budovy a je takto zapsána v katastru nemovitostí a která bude rodinný nebo bytový dům po dobu 15 let užívat k bydlení nebo poskytování bydlení – pro zajištění požadované doby udržitelnosti projektu.

Podpora v rámci programu Zelená úsporám byla nastavena tak, aby prostředky mohly být čerpány v průběhu celého období programu. Žádosti o podporu měli být přijímány do konce trvání programu ZU dne 30. prosince 2012 nebo do oficiálního vyčerpání finančních prostředků. O dotaci mělo být možno do konce června roku 2012 jak před

²⁹ například videospoty na <http://www.zelenausporam.cz/sekce/546/spot-2/>

realizací opatření, tak po ní. Nebylo možné žádat o podporu opatření dokončených před vyhlášením programu zpětně, tak jak to bylo nastaveno u předchozího dotačního programu na obnovitelné zdroje energie - kotle na biomasu, solární systémy a tepelná čerpadla v Národních programech. Podporu bylo možné poskytnout na zařízení instalovaná v obytných domech, nikoli např. v objektech určených k individuální rekreaci nebo průmyslových objektech, a to ani v případě, že zde má žadatel trvalé bydliště.

Toto základní nastavení bylo dále segmentováno do jednotlivých podoblastí s diferencemi pro rodinné domy a pro bytové domy.

Rodinné domy (RD):

Komplexní zateplení

Dílčí zateplení

Výstavba v pasivním energetickém standardu

Obnovitelné zdroje energie

Dotační bonus za kombinace opatření - pouze za předpokladu současného podání obou žádostí a maximálně jednou pro daný objekt i při využití více z uvedených kombinací.

V praxi bylo nutné realizovat několik kombinací opatření, aby žadatel dosáhl na maximální 50% podporu z uznatelných nákladů. Pro jasnou představu jak přesně bylo původní nastavení podpor koncipováno připojuji tabulku níže.

Tabulka 4: Přehled výše podpory z programu pro rodinné domy (RD) - původní vyhlášení roku 2009

<i>Výše podpory z programu pro RD</i>	Jednotka dotace	Výše dotace/max. výše dotace
Komplexní zateplení		
Komplexní zateplení RD, 40 kWh/m²	Kč/m ²	1950 / 50%
Komplexní zateplení RD, 70 kWh/m²	Kč/m ²	1300 / 50%
Dílčí zateplení		
Dílčí zateplení RD – alespoň 3 opatření	Kč/m ²	850 / 50%
Dílčí zateplení RD – dvě opatření	Kč/m ²	650 / 50%
Novostavba v pasivním energetickém standardu		

RD v pasivním energetickém standardu	Kč	220 000
Obnovitelné zdroje energie		
Zdroj na biomasu s ruční dodávkou paliva s akumulací nebo zdroj na biomasu se samočinnou dodávkou paliva	max. 60%	80 000
Zdroj na biomasu s ruční dodávkou paliva bez akumulace	max. 50%	50 000
Tepelné čerpadlo země – voda, voda - voda	max. 30%	75 000
Tepelné čerpadlo vzduch - voda	max. 30%	50 000
Solárně-termické kolektory, pouze ohřev teplé vody	max. 50%	55 000
Solárně-termické kolektory pro přípravu teplé vody a přitápění	max. 50%	80 000
<i>D - Dotační bonus</i>	<i>Kč/RD</i>	<i>20 000</i>

Zdroj : Úsek implementace GIS, SFŽP ČR

System vyhlášených podpor pro bytové domy je zpracován v další souhrnné tabulce:

Tabulka č. 5 Přehled výše podpory z programu pro bytové domy (BD) a bytové jednotky (BJ) v nich - vyhlášení roku 2009

<i>Výše podpory z programu pro BD</i>	Jednotka dotace	Výše dotace/max. výše dotace
Komplexní zateplení BD		
Komplexní zateplení, 30 kWh/m²	Kč/m ²	1350 / 50%
Komplexní zateplení na 55 kWh/m²	Kč/m ²	900 / 50%
Dílčí zateplení		
Dílčí zateplení BD – alespoň tři opatření	Kč/m ²	600 / 50%
Dílčí zateplení BD – dvě opatření	Kč/m ²	450 / 50%
Novostavba v pasivním energetickém standardu		
BD v pasivním energetickém standardu	Kč / b.j.	140 000

Obnovitelné zdroje energie (OZE)		
Zdroj na biomasu v BD	50%	25 000/ b.j.
Solárně-termické kolektory, pouze pro přípravu teplé vody	50%	25 000/ b.j.
Solárně-termické kolektory v BD, pro přípravu teplé vody a přitápění	50%	35 000/ b.j.
Dotační bonus ³	Kč / BD	50 000

Zdroj: Úsek implementace GIS, SFŽP ČR

Vyčerpávající přehled původních pravidel spolu s rozsáhlým komentářem přikládám v příloze č. 1 – Program podpory obnovitelných zdrojů a úspor energie v obytných budovách z prostředků z prodeje emisních kreditů.

Po spuštění programu nastal rozpačitý rozjezd, pochopitelně jako všechny nově zaváděné projekty i zde byla jasná počáteční nedůvěra občanů k něčemu novému. Krajská pracoviště i vedení fondu bylo pod silným tlakem otázek z řad budoucích žadatelů i odborné veřejnosti především projektantů, stavebníků a zprostředkovatelských firem zabývajících se podáváním žádostí o dotace. Kombinace opatření u komplexního i u částečného zateplení domů byla pro řadu zájemců spleťtá.

Krátce po vyhlášení programu se také tvořila databáze pro dodavatele a výrobky, protože dotovaná opatření mohla být provedena pouze odbornou firmou a pouze těmi výrobky, které od SFŽP dostali certifikaci. Certifikace byla v kompetenci samotného oddělení na SFŽP vytvořeného právě pro tento úkol. Několik týdnů po startu programu se do administrace žádostí zapojily i vybraná podací místa pro příjem žádostí – banky.

Pokusím se objasnit, jak probíhá proces podání žádosti: Poté co se žadatel zorientoval v přehledu možných podpor, následovalo rozhodnutí, která opatření bude realizovat. V případě že žadatel chtěl zateplit dům a vyměnit okna, hned po vybrání firmy, která dodá produkt či provede zateplení bylo nutno zadat projekt celé realizace projektantovi. Projektant nakreslil projekt a vypočítal zateplované plochy - tento projekt bylo nutné donést spolu s vyplněným krycím listem na krajské pracoviště SFŽP. Na KP referent po ověření správnosti potvrdil razítkem projektovou dokumentaci. Takto ověřenou dokumentaci si žadatel vyzvedl a s vyplněným formulářem žádosti odnesl na podací místo

jedné z pověřených bank (Česká spořitelna, Československá obchodní banka, Komerční banka, LBBW Bank CZ a UniCredit Bank Czech Republic), kde žádost oficiálně podal.

Pokud měl žadatel zájem o podporu OZE (bez zateplování) zanesl vyplněnou žádost na podací místo jedné z pověřených bank.

6.2.4 Novelizace

Po půl roce od vyhlášení, přesně 1. září 2009 došlo k úpravě podmínek pro získání subvence. Cílem těchto úprav bylo zpřístupnit podporu co nejširší skupině žadatelů prostřednictvím zjednodušení podmínek pro získání dotace. Zjednodušení spočívalo ve zmírnění požadavků v oblasti A tzn. celkové a částečné zateplení domů. Podrobný přehled novelizovaných pravidel přikládám v příloze č. 2.³⁰ Do podoblasti podpory A1 bylo nově umožněno žádat na zateplení panelových bytových domů resp. na typizované konstrukční soustavy dle Nařízení vlády 299/2001 Sb., kde je v příloze 1 uveden Seznam typizovaných konstrukčních soustav realizovaných v hromadné výstavbě panelových domů. Zároveň byla podpora doplněna o podporu na programem vyžadovanou projektovou dokumentaci tzv. dotace na projekt. Poslední změnou bylo zrušení maximální 50% hranice uznatelných nákladů akce - tedy potenciální příležitost, že žadatelé mohli čerpat podporu ve větší výši než poloviny investičních nákladů.

Rodinné domy (RD):

A.1 - Celkové zateplení (snížení potřeby tepla pro vytápění alespoň o 40%)

Celkové zateplení RD **na 40kWh/m2/rok**

Celkové zateplení RD **na 70kWh/m2/rok**

A.2 - Dílčí zateplení

Dílčí zateplení RD – snížení potřeby tepla min. **o 30 %**

Dílčí zateplení RD - snížení potřeby tepla min. **o 20 %**

B – Výstavba v pasivním energetickém standardu

RD v pasivním energetickém standardu

³⁰ zdroj <http://www.zelenausporam.cz>: http://www.zelenausporam.cz/soubor-ke-stazeni/15/4789-zu_letak03_419x297_3_v13.pdf

C – Obnovitelné zdroje energie

C.1 - Zdroj na biomasu s ruční dodávkou paliva bez akumulční nádrže

Zdroj na biomasu s ruční dodávkou paliva a akumulční nádrží nad 50l/kW

Zdroj na biomasu se samočinnou dodávkou paliva

C.2 - Tepelné čerpadlo země – voda, voda - voda

Tepelné čerpadlo vzduch - voda

C.3 - Solární kolektory pro přípravu teplé vody

Solární kolektory pro přípravu teplé vody a přitápění

D - Dotační bonus za následující kombinace opatření:

A+C1

B+C3

C2+C32

Tabulka č. 6 Přehled výše podpory z programu pro RD - po první novelizaci r. 2009

Výše podpory z programu pro RD	Jednotka dotace	Výše podpory
		9/2009
A.1 - Celkové zateplení (snížení potřeby tepla pro vytápění alespoň o 40%)		
Celkové zateplení RD na 40kWh/m2/rok	Kč/m2	2200
Celkové zateplení RD na 70kWh/m2/rok	Kč/m2	1550
A.2 - Dílčí zateplení		
Dílčí zateplení RD – snížení potřeby tepla min. o 30 %	Kč/m2	850
Dílčí zateplení RD - snížení potřeby tepla min. o 20 %	Kč/m2	650
B – Výstavba v pasivním energetickém standardu		
RD v pasivním energetickém standardu	Kč	250 000
C – Obnovitelné zdroje energie		
Zdroj na biomasu s ruční dodávkou paliva bez akumulční nádrže	Max. Kč	50 000
Zdroj na biomasu s ruční dodávkou paliva a akumulční nádrží nad 50l/kW	Max. Kč	80 000
Zdroj na biomasu se samočinnou dodávkou paliva	Max. Kč	95 000
Tepelné čerpadlo země – voda, voda - voda	Max. Kč	75 000

Tepelné čerpadlo vzduch - voda	Max. Kč	50 000
Solární kolektory pro přípravu teplé vody	Max. Kč	55 000
Solární kolektory pro přípravu teplé vody a vytápění	Max. Kč	80 000
<i>D - Dotační bonus</i>	<i>Kč</i>	<i>20 000</i>

Zdroj: Úsek implementace GIS, SFŽP ČR

Bytové domy:

A.1 Celkové zateplení (snížení potřeby tepla pro vytápění alespoň o 40%)

Celkové zateplení na **30 kWh/m2/rok**

Celkové zateplení na **55 kWh/m2/rok**

A.2 Dílčí zateplení

Dílčí zateplení BD – snížení potřeby tepla pro vytápění min. o 30 %

Dílčí zateplení BD - snížení potřeby tepla pro vytápění min. o 20 %

B Výstavba v pasivním energetickém standardu

BD v pasivním energetickém standardu

C Obnovitelné zdroje energie (OZE)

Zdroje na biomasu

Tepelné čerpadlo země – voda, voda - voda

Tepelné čerpadlo vzduch - voda

Solárně-termické kolektory pro přípravu teplé vody

Solárně-termické kolektory pro přípravu teplé vody a vytápění

Dotační bonus

Tabulka č. 7 Přehled výše podpory z programu pro BD - po první novelizaci r. 2009

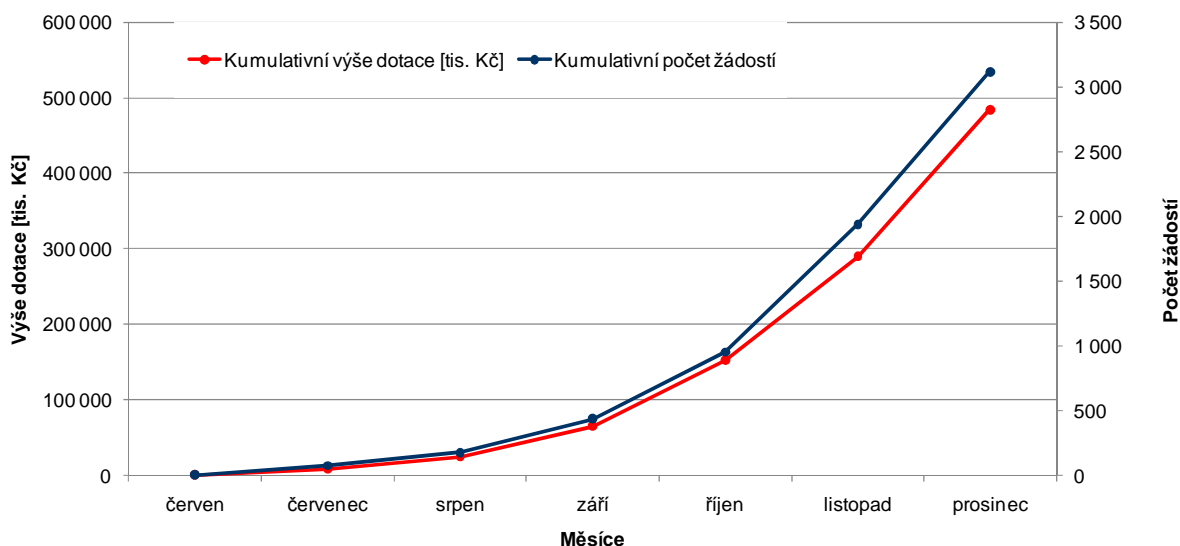
<i>Výše podpory z programu pro BD</i>	Jednotka dotace	Výše dotace
		9/2009
A.1 Celkové zateplení (snížení potřeby tepla pro vytápění alespoň o 40%)		
Celkové zateplení na 30 kWh/m2/rok	Kč/m2	1 500
Celkové zateplení na 55 kWh/m2/rok	Kč/m2	1050
A.2 Dílčí zateplení		

Dílčí zateplení BD – snížení potřeby tepla pro vytápění min. o 30 %	Kč/m ²	600
Dílčí zateplení BD - snížení potřeby tepla pro vytápění min. o 20 %	Kč/m ²	450
B Výstavba v pasivním energetickém standardu		
BD v pasivním energetickém standardu	Kč / b. j.	150 000
C Obnovitelné zdroje energie (OZE)		
Zdroje na biomasu	Max. Kč / b. j.	25 000
Tepelné čerpadlo země – voda, voda - voda	Max. Kč / b. j.	20 000
Tepelné čerpadlo vzduch - voda	Max. Kč / b. j.	15 000
Solárně-termické kolektory pro přípravu teplé vody	Max. Kč / b. j.	25 000
Solárně-termické kolektory pro přípravu teplé vody a přitápění	Max. Kč / b. j.	35 000
Dotační bonus	Kč / BD	50 000

Zdroj : Úsek implementace GIS, SFŽP ČR

Příjem žádostí v programu Zelená úsporám byl na rozdíl od jiných programů administrovaných SFŽP ČR průběžný. Následující graf znázorňuje vývoj počtu zpracovaných žádostí a odpovídající výši alokované investiční podpory v průběhu roku 2009. Je zde zaznamenán evidentní nárůst zájmu žadatelů o dotace po první novelizaci programu. V konsekvenci zájmu o dotace je také především v oblasti stavebnictví možno pozorovat oživení krizí oslabeného sektoru hospodářství.

Graf č. 5: Vývoj počtu zpracovaných žádostí a odpovídající výši alokované investiční podpory v průběhu roku 2009

Zdroj : Úsek implementace GIS, SFŽP ČR

Jednoznačně dominantní skupinou žadatelů z hlediska podílu na počtu žádostí jsou fyzické osoby nepodnikající s více než 96 %, mezi ostatními typy žadatelů převládají společenství vlastníků jednotek a bytová družstva.

Z hlediska podílu na objemu dotace jsou hlavní skupinou žadatelů v roce 2009 fyzické osoby, ale s výrazně menším podílem (70,1% podíl na celkovém objemu dotace), na druhém místě jsou pak společenství vlastníků jednotek (18,1% podíl). Jednoznačně dominantním typem nemovitosti z hlediska podílu na počtu žádostí jsou rodinné domy s podílem 96,6 %. Nejméně podporovaným typem nemovitosti z hlediska počtu žádostí jsou panelové bytové domy. Tuto skutečnost lze do jisté míry vysvětlit větší časovou náročností projektové přípravy a opožděného zapojení panelových domů do programu, až po první novelizaci ZU.

V rámci bytových domů převažují v počtu žádostí významně bytové domy nanelového typu, v objemu alokované investiční podpory je však tato převaha již daleko méně významná. Panelové bytové domy jsou tedy největšími absorpenty investiční podpory v komparaci podílu na počtu žádostí a podílu na objemu podpory.

Z hlediska regionálního rozložení lze vysledovat, že pětice krajů vykazuje výrazně nadprůměrné počty žádostí (Středočeský, Moravskoslezský, Jihomoravský, Zlínský

a Jihočeský), na druhé straně intervalu je skupina krajů s velmi malým počtem žádostí menší a je tvořena Prahou, Plzeňským, Libereckým a zejména Karlovarským krajem.

Tabulka č. 8 Počet žádostí dle umístění předmětné nemovitosti r. 2009

Kraj	Počet žádostí	Podíl na celkovém počtu žádostí (v %)
Středočeský	442	14,2
Moravskoslezský	420	13,5
Jihomoravský	349	11,2
Zlínský	323	10,4
Jihočeský	306	9,8
Vysočina	243	7,8
Olomoucký	205	6,6
Pardubický	167	5,4
Královéhradecký	164	5,3
Ústecký	147	4,7
Praha	121	3,9
Plzeňský	105	3,4
Liberecký	88	2,8
Karlovarský	38	1,2
Celkem	3 118	100,0

Zdroj : Úsek implementace GIS, SFŽP ČR

Další principiální změnu v programu ZU po první novelizaci přinesla v červnu roku 2010 Směrnice č. 9/2009 MŽP lépe řečeno její dodatek č. 1. Tento dodatek, podepsaný tehdejší ministryní životního prostředí Ing. Rut Bízkovou s účinností od 10. června 2010 mimo jiné obsahoval nové možnosti čerpat na pořízení hlavního zdroje tepla pro rodinné a bytové domy a pořízení hlavního zdroje tepla pro bytové jednotky v bytových domech tam, kde je etážové vytápění a na nové typy tepelných čerpadel. Poslední změna nastala možností vyhlášení výzvy na Realizaci úspor energie v budovách veřejného sektoru v rámci Programu Zelená úsporám. Konkrétní alokace z prostředků Programu Zelená úsporám na schválené projekty byla vyhlášena ve výši 4 mld. Kč. Následně po zahájení příjmu žádostí 19. července 2010 bylo podáno velké množství žádostí.

Od 21. srpna 2010 bylo na webových stránkách Ministerstvo životního prostředí uveřejněno, že dne 24. srpna 2010 se dočasně přeruší přijímání žádostí o dotaci

pro panelové domy v rámci programu Zelená úsporám. Původní okruhy podpory pro nepanelové bytové domy a rodinné domy pokračovali v administraci. Veřejně deklarovaným argumentem tohoto kroku byla nutnost vyhodnotit dosavadní průběh této části programu, provést analýzu skutečně čerpatelných prostředků, když v posledním období Státní fond životního prostředí ČR zaznamenal prudký nárůst nedostatků v projektové dokumentaci i samotné investiční připravenosti projektů. Výsledky analýzy měli být zveřejněny začátkem roku 2011, poté bylo předpokládáno další otevření programu. Do doby dopsání mé diplomové práce se tak nestalo.

Naopak následovalo veřejností zcela nečekané, dne 25. října 2010 vyhlášené, přerušení přijímání žádostí o dotace v rámci programu Zelená úsporám platností od konce října 2010. Příjem žádostí na bankách pověřených administrací byl ukončen v pondělí 25. října 2010. Žadatelé pak mohli podávat své žádosti ještě poslední čtyři dny do 29. října 2010 na krajských pracovištích SFŽP. Následovalo enormní zatížení KP, doprovázené velkou dávkou emocí od zaskočených žadatelů i od všech aktérů dotčených programem ZU. Chybovost žádostí z panelových domů, jejichž analýza byla provedena, se pohybovala okolo 50 %. Čtvrtina žadatelů nepodala žádosti řádně – obsahovaly chyby nejen technického rázu, ale i ve věcné správnosti. I u žádostí k rodinným domům a zejména u solárních systémů byla vysoká chybovost v žádostech. Pozastavený program měl znovu pokračovat od 1. února 2011, což se nestalo.

Bývalý vedoucí odboru programu GIS na Státním fondu životního prostředí Ing. Vladimír Vlk, který měl program Zelená úsporám také na starosti řekl, že jeho odbor doporučoval nadřízeným, aby se program pozastavil už v létě. Náměstek ministra životního prostředí PhDr. Ivo Hlaváč byli spolu s ředitelem ministerského odboru Ing. Pavlem Zámyslickým prvními, kdo ještě před 22. zářím 2010 upozorňovali, že by se měla Zelená úsporám pozastavit pro všechny domy. "Největší obava byla, co na to řekne veřejnost," řekl Ing. Vlk. Pan Vlk poskytl médiím dokument, který 17. srpna 2010 vypracoval jeho odbor na Státním fondu životního prostředí. Ze zprávy vyplývá, že žádosti o podporu ze Zelené úsporám už v té době převyšovaly 16 miliard korun, takže zbývaly už jen tři miliardy korun.³¹ Dřívější ministr životního prostředí RNDr. Martin Bursík,

³¹ zdroj <http://aktualne.centrum.cz> : <http://aktualne.centrum.cz/domaci/zelena-usporam/clanek.phtml?id=690593> ze dne 9. března 2011

za jehož působení v čele resortu program odstartoval, je přesvědčen o tom, že jeho nástupce na ministerském postu Mgr. Pavel Drobil úmyslně posunul přerušení Zelené úsporám z politických důvodů až po druhém kole senátních voleb. To si myslí i někdejší ředitel Státního fondu životního prostředí Ing. Libor Michálek. Uvedl, že už v průběhu jednání Řídícího výboru 22. září 2010 odešel ministrův náměstek PhDr. Ivo Hlaváč telefonovat s ministrem Drobilem. "Z jeho vyjádření, když se pak vrátil, bylo zřejmé, že se program musí přerušit až po ukončení komunálních a senátních voleb. Nechtěl vysílat před volbami negativní zprávu, že program nebude pokračovat, protože prostředky na něj docházejí," řekl Michálek. Dodal, že původně se mělo veřejnosti oznámit uzavření programu 18. října 2010 po skončení komunálních voleb. Pak se ovšem termín posunul na 25. října 2010 - za druhé kolo senátních voleb. Exministr Pavel Drobil tato tvrzení odmítnul. "Pan Michálek mě jako ministra nikdy neinformoval o tom, že indikuje jakékoliv problémy v Zelené úsporám. A měl by se přestat zbavovat odpovědnosti, protože za administrativu žádostí nese odpovědnost on jako tehdejší ředitel státního fondu. Měl by přiznat, že jako manažer absolutně selhal,"³² řekl Drobil. Michálek ovšem argumentuje, že podle jmenovacích listin byla jeho přímou nadřízenou Drobilova náměstkyně Ing. Bízková. Ta ovšem podle zápisu ministra upozornila, že žádostí o podporu neustále přibývá a zároveň už není tolik peněz z prodeje emisních kreditů, z nichž se program financuje.

Podstatná fakta, tedy, že vedení MŽP mělo informace o problémech ZU stvrzuje zápis popisující jednání Řídícího výboru programu Zelená úsporám, z něhož vyplývá, že už v polovině září bylo žádostí příliš. Jednání výboru 22. září 2010 se dle podpisů zúčastnili náměstci ministra životního prostředí Ing. Rut Bízková a PhDr. Ivo Hlaváč a vedení Státního fondu životního prostředí včetně tehdejšího ředitele Ing. Libora Michálka a jeho náměstkyně Ing. Ireny Plockové, která měla program na starosti. Od poloviny září

³² zdroj <http://aktualne.centrum.cz: http://aktualne.centrum.cz/domaci/zelena-usporam/clanek.phtml?id=690593> ze dne 9. března 2011

do konce října 2010 přijal fond ještě tisíce žádostí o podporu. Podle údajů SFŽP bylo celkově podáno přes 50 tisíc žádostí zahrnujících přibližně 200 tisíc domácností.

V oficiálním tiskovém prohlášení k ukončení příjmu žádostí bylo uvedeno, že hlavním důvodem je výrazný nárůst počtu žádostí v posledních měsících. Že je nutné překontrolovat správnost všech údajů u dosud podaných žádostí a upřesnit sumu disponibilních prostředků. Mělo tak být zaručeno, že žádosti budou řádně posouzeny a údaje zkontrolovány. Tyto informace měli být známy do počátku února 2011 – dosud zveřejněny nejsou.

6.3 Prognóza do budoucna

6.3.1 Kontroly projektů podpořených v programu ZU

Jako u jiných subvencovaných projektů po čerpání finančních prostředků nebo ještě před jejich čerpáním probíhá kontrola čerpání peněz. Z pohledu načasování jsou plánovány tři hlavní typy kontrol v rámci programu:

- a) Kontrola ex-ante – kontrola před zahájením realizace projektu, ověření podmínek na místě, zda popis situace souhlasí s realitou.
- b) Průběžná kontrola – kontrola během realizace projektu zaměřená zejména na kontrolu postupu v komplexních projektech, dodržování skutečností uvedených v žádosti a podmínek programu a smlouvy.
- c) Kontrola ex-post – kontrola po dokončení projektu, srovnání dosažených podmínek s těmi, které byly dohodnuty.

Z pohledu cílové skupiny budou dva hlavní typy kontrol: kontrola orientovaná na samotné žadatele a příjemce podpory a kontrola namířená na dodavatele/podniky případně použité stavební komponenty a zařízení.

Pokud se jedná o předpokládaný počet předložených a schválených žádostí a následně realizovaných a dokončených projektů, kontroly na místě budou prováděny na vybraném vzorku žádostí a projektů v minimálním rozsahu 5 %. Většina těchto kontrol bude mít s ohledem na stav programu podobu kontroly ex-post (po dokončení projektu).

Na úrovni programu budou zavedeny podmínky pro automatickou kontrolu v některých situacích. Automatická kontrola se uskuteční v případě, že určitý objem nákladů projektu tedy poskytnuté podpory, bude překročen. Také bude uplatňována

v případě předem vytyčených rizikových typů projektů a v případě typů projektů, kde je identifikováno zvýšené riziko zneužití nebo nesprávného použití podpory. Pokud bude výsledek kontroly negativní, pak podle závažnosti povinnosti či předpisu, který byl porušen, bude SFŽP aplikovat příslušné sankce.

Pro žadatele a příjemce podpory budou aplikovány sankce. Bude to neposkytnutí podpory nebo zamítnutí žádosti, zkrácení poskytnuté podpory, odebrání již poskytnuté podpory v plné výši, pokuty případně další.

Pro dodavatele budou aplikovány případně sankce v podobě vyjmutí ze seznamu kvalifikovaných dodavatelů a pokuty za porušení povinnosti.

6.3.2 Výnosy s dalších prodaných povolenek

Ministerstvo financí a ministerstvo životního prostředí zatím bojují o výnosy z emisních povolenek, které bude Česko prodávat v aukcích. Částka, kterou stát do roku 2020 díky povolenkám získá, se má pohybovat v řádu stovek miliard korun – mluví ovšem o výnosech za povolenky EU. Ministr financí Miroslav Kalousek podle listu E 15 nechce, aby zisky z povolenek zamířily do fondu, který spadá pod ministerstvo životního prostředí. "Ministerstvo financí obecně prosazuje princip univerzality příjmů a výdajů. Domníváme se, že by příjmy z prodeje emisních povolenek měly být příjmem státního rozpočtu," řekl mluvčího ministerstva financí Ondřej Jakob. Podle vedoucího odboru změny klimatu na ministerstvu životního prostředí Ing. Pavla Zámyslického by se první aukce povolenek mohla uskutečnit v roce 2012. Výnosy z této akce se podle předběžných odhadů mohou pohybovat mezi sedmi a deseti miliardami Eur (přes 242 miliard korun). Příklad emisních povolenek z EU, které si budou podle nových pravidel jednotlivé podniky v aukcích kupovat, se vztahuje na období 2013 až 2020. Česká vláda zvažuje, zda použije část výnosů na kompenzaci zdražení elektřiny v důsledku loňského rozvoje solárních elektráren. Ve hře je podle Zámyslického také varianta, že část výnosů bude využita podobně jako peníze z kjótských kreditů na program Zelená úsporám, který slouží pro zateplování budov či výměně obnovitelných zdrojů energie. Zámyslický upozornil, že minimálně polovina ze sumy, kterou stát z prodeje povolenek získá, musí být podle

evropských pravidel zpětně investována do ochrany klimatu a životního prostředí.³³ Můžeme tedy očekávat, že právě ona minimální polovina peněz bude skutečně investována opět do programu ZU, protože kupci AAU pečlivě střeží a smluvně zavazují prostředky investovat do environmentálních programů. Ministr financí Ing. Miroslav Kalousek inspirovaný návrhem Svazu průmyslu a dopravy ČR uvedl v médiích, že se bude snažit o to, aby se cenový šok ohledně zdražení elektrické energie způsobený mimo jiné i následkem rozmachu fotovoltaických elektráren a státem dotované výkupní ceny energie z těchto zdrojů, kompenzoval příjmy z prodeje emisních povolenek.

Myslím, že je to vhodně zvolený postup, kdy alespoň polovina, když ne všechny výnosy z prodeje emisních kreditů budou vyvažovat negativní důsledky z podpory fotovoltaického businessu v České republice a půjdou zpět do environmentálně užitečných projektů.

³³ zdroj Deník E15 ze dne 14.února 2011

6.4 Výzkum – dotazníkové šetření

Během měsíců ledna až února roku 2011 jsem provedla dotazníkové šetření pro zjištění spokojenosti žadatelů o dotace v Pardubickém kraji. Cílem výzkumu bylo zjištění, zda byli spokojeni s programem Zelená úsporám a se službami, které jim poskytlo Krajské pracoviště SFŽP Pardubice a pověřené banky, kde byla podací místa.

Dotazníkové šetření provedené pro zjištění spokojenosti žadatelů se službami, které poskytuje krajské pracoviště Státního fondu životního prostředí v Pardubicích (KP PCE) a pověřené banky v Pardubickém kraji v rámci programu Zelená úsporám (ZU)

1. Byl jste spokojen s prezentací programu Zelená úsporám ve sdělovacích prostředcích (televize, tiskoviny, úroveň propagačních materiálů)?

2. Byl jste spokojen s úrovní webových stránek programu Zelená úsporám, byly pro Vás informace uvedené na webových stránkách přehledné, snadno dohledatelné?

3. Byl jste spokojen s úrovní srozumitelnosti, považujete způsob, jakým byly vyhlášeny podmínky programu Zelená úsporám, za zcela jasný?

4. Byl jste spokojen s dostupností krajského pracoviště SFŽP v Pardubicích a podacích míst v bankách?

5. Jaká byla úroveň odborných znalostí pracovníků na podacích místech v bance, mohli odpovídat na Vaše případné dotazy k programu?

6. Jak jste spokojen s dosažitelností pracovníků krajského pracoviště SFŽP v Pardubicích v úřední době?

- na výše uvedené otázky měli respondenti tyto možnosti odpovědí:

Velmi spokojen Spíše spokojen Otázka se mě netýká Spíše nespokojen Velmi nespokojen

7. Co vás motivovalo k podání žádosti v programu Zelená úsporám?

Očekávání finanční úspory za energie Snaha zlepšit životní prostředí Kombinace obou důvodů

Jiný důvod

8. Máte nějaké připomínky, návrhy či komentář k programu ZU?

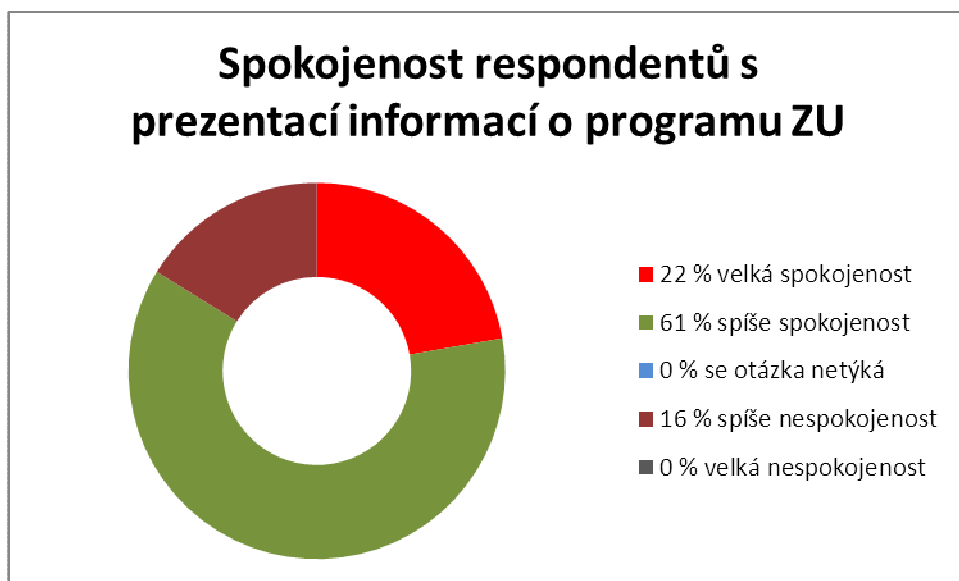
.....

6.4.1 Výzkum – výsledky

Z 32 řádně vyplněných dotazníků, byly vypočteny následující skutečnosti.

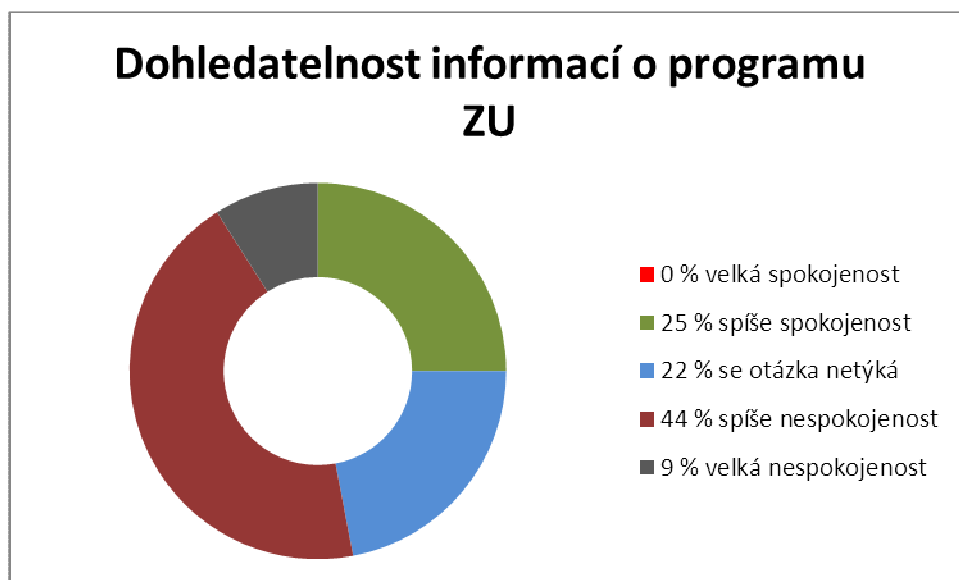
22 % respondentů vyjádřilo velkou spokojenost, 61 % respondentů vyjádřilo spíše spokojenost a 16 % respondentů vyjádřilo spíše nespokojenost s prezentací informací o programu ZU (internet, TV, noviny, konzultace na KP).

Graf č. 6: Spokojenost respondentů s prezentací informací o programu ZU

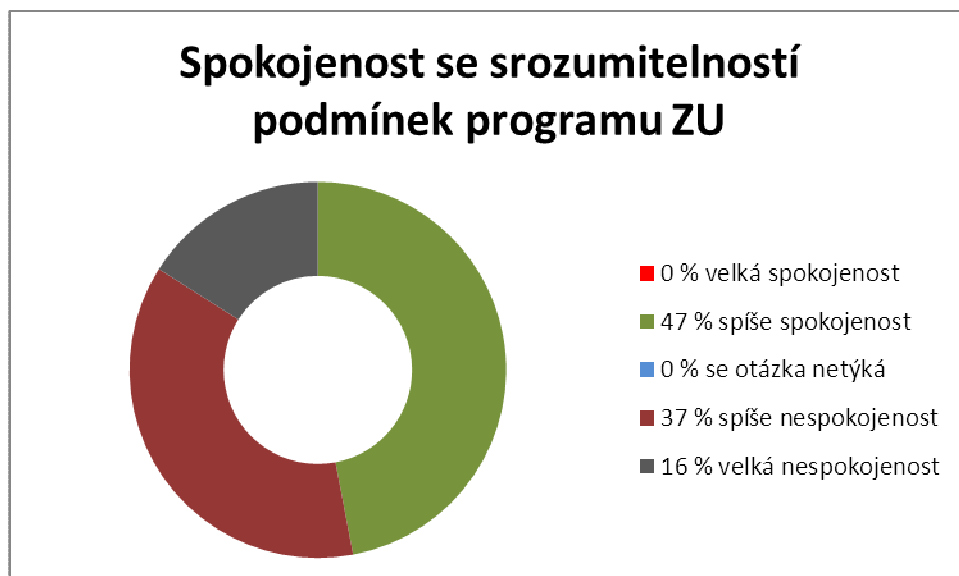
25 % respondentů vyjádřilo spíše spokojenost, 22 % respondentů se otázka netýká, 44 % respondentů vyjádřilo spíše nespokojenost a 9 % respondentů bylo velmi nespokojeno s dohledatelností informací na webových stránkách ZU.

Graf č. 7: Dohledatelnost informací o programu ZU

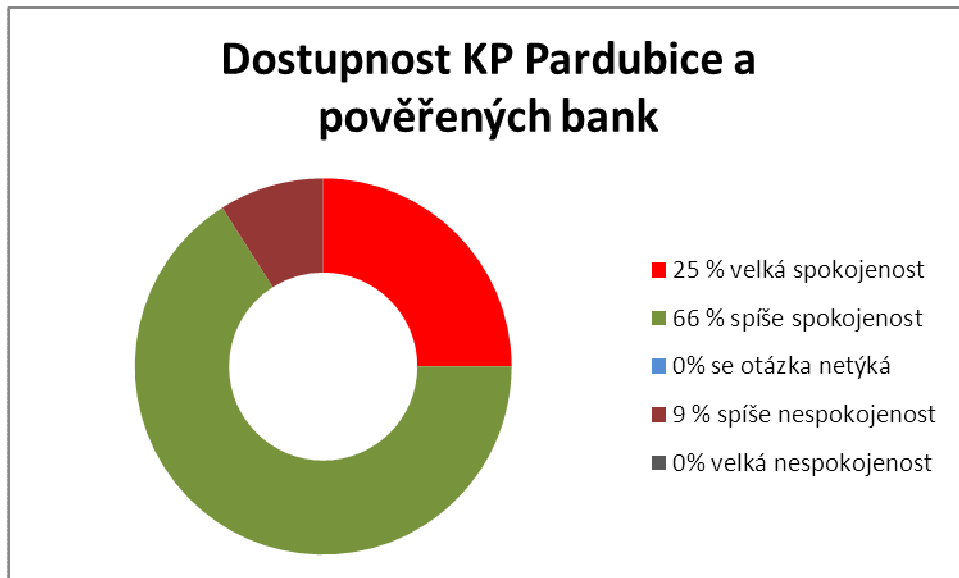
47% respondentů vyjádřilo spíše spokojenost, 37% respondentů vyjádřilo spíše nespokojenost a 16 % respondentů bylo velmi nespokojeno se srozumitelností podmínek programu ZU.

Graf č. 8: Spokojenost se srozumitelností podmínek programu ZU

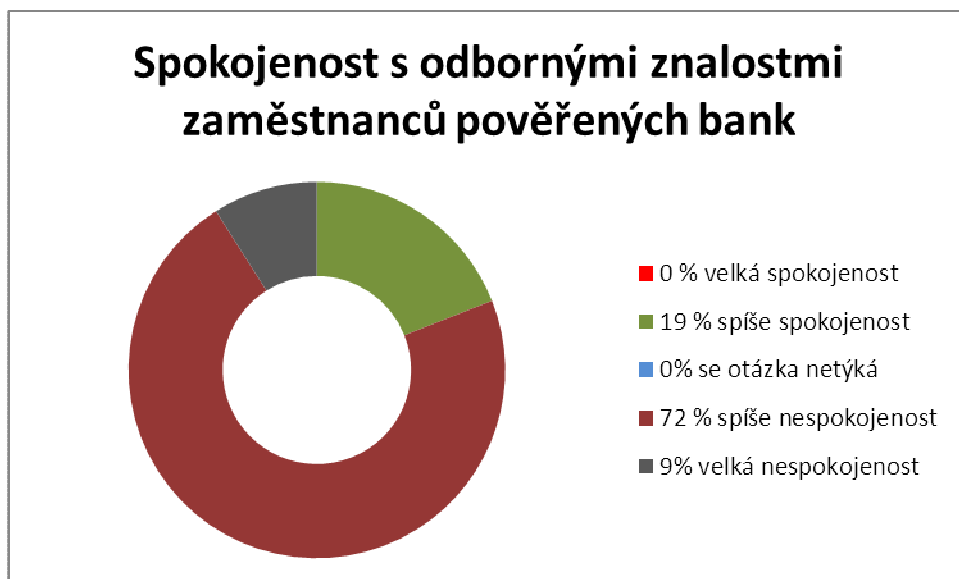
25 % respondentů vyjádřilo velkou spokojenost, 66 % respondentů vyjádřilo spíše spokojenost, 9 % respondentů je spíše nespokojeno s dostupností KP a bank.

Graf č. 9: Dostupnost KP Pardubice a pověřených bank

19 % respondentů vyjádřilo spíše spokojenost, 72 % respondentů je spíše nespokojeno a 9 % respondentů bylo velmi nespokojeno s odbornými znalostmi zaměstnanců bank.

Graf č. 10: Spokojenost s odbornými znalostmi zaměstnanců pověřených bank

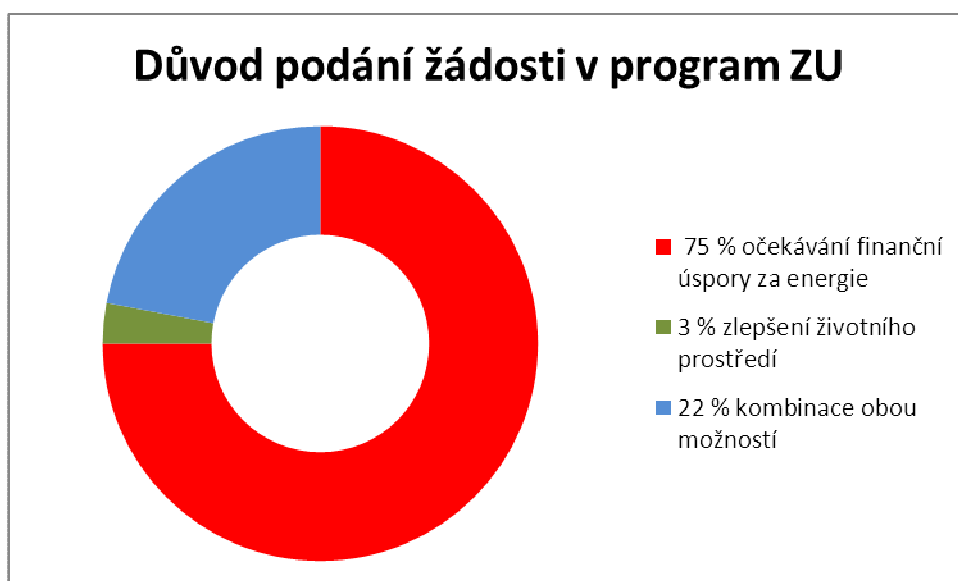
19 % respondentů vyjádřilo velkou spokojenost, 72 % respondentů je spíše spokojeno a 9 % respondentů bylo spíše nespokojeno s dosažitelností pracovníků KP v úřední době.

Graf č. 11: Spokojenost s dosažitelností pracovníků KP v úřední době

75 % respondentů podalo žádost ZU s očekáváním finanční úspory za energie, 3 % respondentů podalo žádost ve snaze zlepšit životné prostředí a 22% respondentů uvedlo jako důvod podání žádosti kombinaci obou možností.

Graf č. 12: Důvod podání žádosti v programu ZU

Nejhojnější připomínky respondentů k programu ZU byly: zdlouhavost administrace programu, změny programu v jeho průběhu, nejistota zda dostanou očekávanou finanční podporu a v jaké výši.

6.4.2 Výzkum – vyhodnocení

Výsledky tohoto průzkumu mohou sloužit jako podklad pro vyhodnocení a zvážení příležitostí k vylepšení přístupu realizátorů programu ZU k žadatelům ze strany pověřených bank či krajských pracovišť.

Prezentace programu ZU byla velmi dobrá, také dostupnost úředníků zabývajících se administrací programu je výborná, velmi kladně byla hodnocena ochota pracovníků KP konzultovat i mimo úřední dobu pracoviště a jejich vstřícnost komplexně. Ovšem realizační tým ZU má velké rezervy v přehledné prezentaci a srozumitelnosti programu, na webových stránkách nejsou respondenti spokojeni s dohledatelností vyžadovaných dokumentů či informací, respondenti jsou velmi nespokojeni s úrovní poskytovaných informací a znalostí povědomí pracovníků bank o programu ZU – mnohdy dostali od referentů v bankách špatné či nepřesné informace.

Náhlé ukončení programu, po kterém bylo zveřejněno, že na již podané žádosti o dotaci není adekvátní objem finančních prostředků se projevilo v připomínkách žadatelů, kteří vyjadřují nespokojenost s nejistým koncem programu a jsou znepokojeni neurčitostí jak budou zbývající prostředky rozděleny. Zde je prostor a příležitost k zamyšlení nad systémem průběžné kontroly čerpaných prostředků a dále nad eventualitou co nevíce program vyvázat z politického ovlivňování průběhu implementace a administrace.

7. Závěr

Výchozí hypotéza, že se díky programu Zelená úsporám zvýší informovanost veřejnosti o alternativách šetrnějšího přístupu k přírodě, využití obnovitelných zdrojů a čerpání dotací se potvrdila. Masivní propagace jedinečného programu skutečně podpořila ekologickou gramotnosti široké masy obyvatelstva v ČR. O realizaci rekonstrukce bydlení na principu zodpovědnějšího, přírodě bližšího a ekonomicky výhodnějšího přístupu k obnovitelným zdrojům energie a zkvalitnění bydlení díky zateplení objektu byl velký zájem. Také alternativa nízkoenergetického či pasivního bydlení nabyla na významnosti. Z realizovaných pouhých desítek projektů pasivního bydlení v ČR se trend a povědomí veřejnosti zásadním způsobem posílilo a v současnosti můžeme novostavby v pasivním standardu počítat kolem tisíce.

Druhá hypotéza, že bude těžké peníze z prodeje jednotek přiděleného množství vyčerpat v daném období do roku 2012 byla zcela mylná. Složitost zadání a zdlouhavost administrace oproti předem deklarovanému zjednodušení procesu opravdu zpočátku zájemce o dotaci poněkud odradila, ovšem následné změny v průběhu trvání programu tento trend proměnily. Turbulentní politické i ekonomické prostředí, jehož vliv v nemalé míře zasáhl i pravidla ZU, měl za následek současnou situaci, kdy peníze byly vyčerpány již v roce 2010. Politickou rozkolísanost demonstruje například i skutečnost, že v průběhu implementace programu ZU se vystřídal ve vedení MŽP sedm ministrů. Nebylo naplněno programové prohlášení vlády při zahájení ZU, aby bez razantních změn podmínek mohly být dotace poskytnuty každému, kdo požádá a dané podmínky splní. Predikce, že bude zajištěna pojistka pro případ vyčerpání prostředků a riziko tohoto případu by tak mělo být minimalizováno, byla porušena. Problémy programu Zelená úsporám jsou způsobeny jeho pozdním ukončením, za kterým stojí mimo jiné dle dostupných faktů i politické důvody. Tvrdí to alespoň bývalý ministr životního prostředí a jeden z autorů programu RNDr. Martin Bursík na tiskové konferenci dne 27. 1. 2011.³⁴ Jeho několikátý nástupce v úřadu ministr životního prostředí Mgr. Tomáš Chalupa projekt kritizoval jako od samého počátku manažersky nezvládnutý. S tímto názorem tak docela nesouhlasím.

³⁴ zdroj <http://www.ct24.cz: http://www.ct24.cz/videozaznamy/113794-brifink-martina-bursika-k-zelene-usporam/video/1/>

Pokud by program zůstal v původní podobě bez zásahů v podobě rozšíření programu v podobě dotací i pro zateplení panelových domů, nebo zahrnutí podpory veřejných budov, které již měly v předchozích letech možnost čerpat dotace v rámci OPŽP soudím, že by tak dramatický nárůst čerpaných financí nenastal. Fakticky prokázané několikaměsíční nereagování kompetentních politických představitelů na upozornění, že jsou finance téměř vyčerpány, následné zaváhání v ukončení příjmu žádostí, zapříčinilo nepříjemnou situaci při přerušení programu a převis poptávky v minimální výši 9 miliard Kč. Konkrétní zveřejnění východiska z tohoto neuspokojivého stavu se opakovaně odkládá a bude pravděpodobně řešeno velice nepopulárním krácením dotací u podaných, ale dosud neschválených žádostí.

Implementace dotačního programu Green Investment Scheme v České republice je i přes výše uvedená fakta v globálním měřítku zdařilá. Ze seskupení zemí, které tuto příležitost měli, prodala Česká republika nejlépe své jednotky pověřeného množství a výnos z prodeje dokázala zadministrovat a přetransformovat do konkrétních projektů. Je vhodné poukázat na podporu zaměstnanosti v oblasti stavebnictví, program ZU přinesl pracovní příležitosti tisícům projektantů a dalším profesím dotčených tímto programem. Díky vysoké míře podpory, která v mnoha případech dosahovala téměř 100 %, realizovali zateplení a výměnu OZE i lidé, kteří by jinak o této eventualitě neuvažovali. Program Zelená úsporám se stal u široké veřejnosti velmi oblíbeným a používaným nástrojem pro úspory energie a využití obnovitelných zdrojů energie v obytných domech. Do budoucna ročně program přinese úsporu emisí a to po dobu více než 30 let.

8. Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Emise základních znečišťujících látek do ovzduší v České republice 1991-2007	10
Tabulka č. 2: Investice na ochranu životního prostředí (v mil. Kčs/Kč, běžné ceny)	12
Tabulka č. 3 Přehled zemí, které mají na základě Kjótského protokolu omezit své emise.	34
Tabulka 4: Přehled výše podpory z programu pro rodinné domy (RD) - původní vyhlášení roku 2009	52
Tabulka č. 5 Přehled výše podpory z programu pro bytové domy (BD) a bytové jednotky (BJ) v nich - vyhlášení roku 2009.....	53
Tabulka č. 6 Přehled výše podpory z programu pro RD - po první novelizaci r. 2009	56
Tabulka č. 7 Přehled výše podpory z programu pro BD - po první novelizaci r. 2009	57
Tabulka č. 8 Počet žádostí dle umístění předmětné nemovitosti r. 2009.....	60
Box č. 1 – útoky na emisní povolenky.....	46

9. Seznam grafů

Graf 1: Podíl jednotlivých prioritních os v OPŽP	26
Graf č. 2: Schéma fungování EU ETS v České republice	37
Graf č. 3: Procentuální podíl prodeje AAU podle zemí	44
Graf č. 4: Schéma procedur GIS v ČR.....	47
Graf č. 5: Vývoj počtu zpracovaných žádostí a odpovídající výši alokované investiční podpory v průběhu roku 2009.....	59
Graf č. 6: Spokojenost respondentů s prezentací informací o programu ZU	67
Graf č. 7: Dohledatelnost informací o programu ZU.....	68
Graf č. 8: Spokojenost se srozumitelností programu ZU.....	68
Graf č. 9: Dostupnost KP Pardubice a pověřených bank.....	69
Graf č. 10: Spokojenost s odbornými znalostmi zaměstnanců pověřených bank.....	69
Graf č. 11: Spokojenost s dosažitelností pracovníků KP v úřední době.....	70
Graf č. 12: Důvod podání žádosti v programu ZU	70

10. Seznam použitých zkratk

Zkratka	Originální název	Český název	Vysvětlení
AAU	Assigned amount unit	jednotka přiděleného množství	Emisní kvóta vyjádřená v tunách ekvivalentu CO ₂ , přidělená státům uvedeným v příloze B Kjótského protokolu na základě redukčního závazku KP. Jedna jednotka AAU opravňuje držitele (stát) vypustit jednu tunu CO ₂ -e.
	Allocation	alokace	Přidělení povolenek nebo kjótských jednotek jejich držitelům pro příslušné období.
	Allowance	povolenka	Termín definovaný směrnicí 2003/87/EC, v české legislativě jde o majetkovou hodnotu odpovídající právu provozovatele zařízení vypustit do ovzduší v daném kalendářním roce ekvivalent tuny CO ₂ .
	Cap	emisní strop	Limit celkových emisí za určité časové období.
	Commitment Period	kontrolní období	2008-2012 (první kontrolní období): pětileté období, v jehož průběhu se signatáři Kjótského protokolu zavázali snížit své celkové emise o 5,2 % v porovnání s celkovou úrovní svých emisí v roce 1990.
	Competent Authority	kompetentní orgán	Orgán jmenovaný každým členským státem EU jako národní orgán odpovědný za implementaci a dohled nad systémem obchodování s povolenkami definovaný směrnicí 2003/87/EC.
	Credits	kredity	Vznikají z projektů JI a CDM a podléhají certifikaci výkonného výboru CDM a dozorcího výboru JI. Udílejí se na základě počtu tun dosaženého snížení ekvivalentu CO ₂ v porovnání s referenční úrovní emisí (baseline).
EU ETS	EU Emission Trading System	systém obchodování s emisními povolenkami	EU ETS je jeden z nástrojů pro splnění redukčního závazku EU vyplývajícího z Kjótského

		Evropské unie	protokolu. Je definován směrnicí 2003/87/ES.
	Flexible Mechanisms	flexibilní mechanismy	V rámci Kjótského protokolu jsou zavedeny tzv. flexibilní mechanismy ke snížení globálních emisí skleníkových plynů: mezinárodní emisní obchodování (IET – článek 17 Protokolu), projekty společné realizace (JI – článek 6 Protokolu) a mechanismus čistého rozvoje (CDM – článek 12 Protokolu). Flexibilní mechanismy mohou být pouze doplňkem domácích opatření, nicméně umožňují globální obchodování s emisními jednotkami i emisními redukcemi v rámci Protokolu.
GIS	Green Investment Scheme	zelené investiční schéma	Koncepce prodeje kreditů v mezinárodním emisním obchodování; systém zajišťující napojení jednotek přiděleného množství na reálné úspory emisí dosažené v konkrétních realizovaných projektech; mechanismus GIS tvoří jádro programu Zelená úsporám.
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change	mezivládní panel pro klimatické změny	Vědecký orgán, který vznikl v roce 1988 pod záštitou Světové meteorologické organizace a UNEP za účelem vyhodnocování rizik a vědeckého výzkumu v souvislosti se změnou klimatu.
JI	Joint Implementation		Jeden z flexibilních mechanismů, definovaný ve článku 6 Kjótského protokolu; projekt realizovaný investorem na území státu Přílohy I Úmluvy vedoucí k významnému snížení emisí skleníkových plynů. Za skutečně realizované snížení emisí skleníkových plynů získává investor dohodnuté množství emisních kreditů ERU.
KP	Kyoto Protocol	Kjótský protokol	Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu byl přijat na COP 3 v Kjótu v roce 1997 a vstoupil v platnost v roce

			2005. Protokol je zaměřen na stanovení kvantitativních redukčních emisních cílů smluvních států a způsoby jejich dosažení. Státům Dodatku I ukládá, aby do prvního kontrolního období (2008-2012) snížily jednotlivě nebo společně emise skleníkových plynů nejméně 5,2 % v porovnání se stavem v roce 1990.
NIS	National Inventory System	Národní inventarizační systém	Systém národní inventarizace emisí a propadů skleníkových plynů podle metodiky IPCC, vyžadovaný UNFCCC a Kjótským protokolem. V ČR za systém odpovídá MŽP a jeho správou pověřilo Český hydrometeorologický ústav.
	Operator	provozovatel zařízení	Osoba, která skutečně provozuje zařízení v rámci systému EU ETS; není-li taková osoba, považuje se za provozovatele zařízení vlastník.
OTE	Electricity Market Operator	Operátor trhu s elektřinou	Organizuje trh s elektřinou v České republice. V EU ETS zastává funkci správce rejstříku, tj. spravuje registr emisních povolenek.
	Permit	povolení	Povolení je v kontextu EU ETS administrativním povolením, které musí mít všechna zařízení spadající pod působnost EU ETS. Definuje základní práva i povinnosti provozovatele daného zařízení v rámci EU ETS, je nepřenositelné. V ČR je nedílnou součástí povolení i monitorovací plán definující způsob, jakým bude provozovatel zařízení zjišťovat a vykazovat emise skleníkových plynů z daného zařízení.
PCF	Prototype Carbon Fund	Uhlíkový fond Světové banky	Fond Světové banky, jenž má za cíl financovat projekty na snižování emisí skleníkových plynů. Jako investor se podílí na celé řadě projektů využívajících mechanismů JI a CDM
	Registry	rejstřík	Informační systém zajišťující procesy související s

			obchodováním s povolenkami i emisními jednotkami, především ve smyslu evidence držení, převodu a vyřazování povolenek i jiných emisních jednotek a redukcí.
OZE	Renewable energy source	obnovitelné zdroje energie	Obnovitelnými zdroji se rozumí obnovitelné nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu a energie bioplynu.
SBI	Subsidiary Body for Implementation	podpůrný orgán pro provádění Úmluvy	podpůrný orgán UNFCCC
SBSTA	Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice	podpůrný orgán vědeckotechnického poradenství	podpůrný orgán UNFCCC
SCCF	Special Climate Change Fund		Fond byl zřízen pod UNFCCC v roce 2001 k financování projektů spojených s adaptacemi, přenosem technologií, rozvojem lidských zdrojů, energetikou, dopravou, průmyslem, zemědělstvím, lesnictvím, hospodařením s odpady a ekonomickou diverzifikací. Je spravovaná GEF.
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change	Rámcová úmluva OSN o změně klimatu	Rámcová úmluva OSN o změně klimatu byla přijata v červnu 1992 na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) v Rio de Janeiru a vstoupila v platnost v roce 1994. Základním cílem Úmluvy je vytvořit předpoklady pro urychlenou stabilizaci koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na takové úrovni, která by zabránila nebezpečné interferenci antropogenních vlivů s klimatickým systémem. Koordinační funkci plní Sekretariát Rámcové úmluvy, který sídlí od roku 1997 v Bonnu.

11. Seznam použité literatury

ČERVINKA, Pavel. *Životní prostředí České republiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. 102 s. ISBN 80-7184-726-7

MEZŘICKÝ, Václav. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. 207 s. ISBN: 80-7367-003-8

MEZŘICKÝ, Václav. *Globalizace*. Praha: Portál, 2003. 148 s. ISBN: 80-7178-748-5

PAPOUŠEK, Jiří. *Hovory o ekologii: cesty k trvale udržitelnému Česku*. Praha: Portál, 2000. 179 s. ISBN: 80-7178-483-4

REMTOVÁ, Květa. *Výkladový slovník základních pojmů z oblasti udržitelného rozvoje*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2009. 66 s. ISBN: 978-80-7212-506-7

MOLDAN, Bedřich. *Světový summit o trvale udržitelném rozvoji*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003. 168 s. ISBN: 80-7212-234-7

Životní prostředí v Evropě, třetí kolo hodnocení: shrnutí / Evropská agentura pro životní prostředí Lucemburk: Úřad pro úřední publikace Evropských společenství, 2003. 61 s. ISBN: 92-9167-561-X

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2007 : tracking progress towards Kyoto targets Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 102 s. ISBN: 978-92-9167-973-7

Europe's environment : the fourth assessment / European environment agency Luxembourg: Office for official publications of the European communities, 2007. 452 s. ISBN: 978-92-9167-932-4

Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí se změnami: 123/1998 Sb., 100/2001 Sb., 227/2009 Sb.

SMĚRNICE MŽP č. 9/2009 o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí České republiky v rámci Programu Zelená úsporám a její přílohy

Nařízení vlády 299/2001 Sb. o použití prostředků Státního fondu rozvoje bydlení ke krytí části úroků z úvěrů poskytnutých bankami právnickým a fyzickým osobám na opravy a modernizace domů.

Deník E15

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz>

<http://unfccc.int>

<http://www.opzp.cz>

<http://www.czso.cz>

<http://www.mzp.cz>

<http://www.konzervativizmus.sk>

<http://www.mfcr.cz>

<http://www.sfzp.cz>

<http://ec.europa.eu>

<http://opi-benefill.sfzp.cz>

<http://www.fondsoudrznosti.cz>

<http://www.sciencedaily.com>

<http://www.zelenausporam.cz>

<http://ekolist.cz>

<http://www.youtube.com>

<http://www.ct24.cz/>

<http://www.vlada.cz>

<http://www.mvcr.cz>

<http://aktualne.centrum.cz>

<http://www.e-polis.cz>

12. Seznam příloh

Příloha 1: Přehled původních pravidel spolu s rozsáhlým komentářem

Příloha 2: Podrobný přehled novelizovaných pravidel

Příloha 3: Formuláře dotazníkového šetření